

หนูฉีดไหมที่ขายตัว

บริบททางสังคมวัฒนธรรมของหญิงบริการทางเพศ

ชาย โพธิ์สิตา
แอนโทนี ประมวลรัตน์
อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม
มาเรีย เจ. เวเวอร์
เรจินา แม็คนามารา

เอกสารทางวิชาการหมายเลข 181

ISBN 974-587-890-1

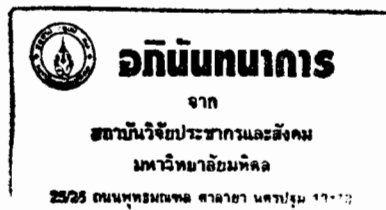
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล

กรกฎาคม 2537

หนังสือพิมพ์ที่ขายตัว

บริบททางสังคมวัฒนธรรมของหญิงบริการทางเพศ

ชาย โปธิสิดา*
แอนโทนี ประมวลรัตน์*
อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม*
มาเรีย เจ. เวเวอร์**
เรจินา แม็คนามารา**

ข้อมูลที่ใช้ในเอกสารนี้ได้จากโครงการวิจัยเรื่อง Behavioral Research for AIDS Prevention in Thailand ซึ่งดำเนินการโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และ Center for Population and Family Health, Columbia University, USA. ทูสนับสนุนสำหรับการวิจัยนี้ได้จาก National Institutes of Health (NIH), Grant No. HD 28306-04

เอกสารโครงการลำดับที่ 4

กรกฎาคม 2537

* สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

** Center for Population and Family Health, Columbia University, USA.

หนูผิดไหมที่ขายตัว
บริบททางสังคมวัฒนธรรมของหญิงบริการทางเพศ

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

25/25 ค.ศ.สาธยา กิ่ง อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

โทรศัพท์ 441-9964, 4419666

โทรสาร 441-9333

E-mail : prvtl @ mucc. mahidol. ac. th

Library of Congress Catalogue Publication Data

ขาย โพธิ์ธิดา

หนูผิดไหมที่ขายตัว? บริบททางสังคมวัฒนธรรมของหญิงบริการทางเพศ/ขาย โพธิ์ธิดา
[และคนอื่น ๆ].- -

(มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม เอกสารทางวิชาการ; หมายเลข
181)

ISBN 974-587-890-1

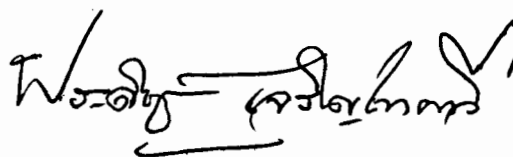
1. โสเภณี-บริการสังคม-ไทย 2. โสเภณี-วิจัย (1.) ชื่อเรื่อง (2.) ชื่อชุด : มหาวิทยาลัย
มหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม เอกสารทางวิชาการ; หมายเลข 181
HQ 243.55 ม246ท 2537

คำนำ

ปัญหาโรคเอดส์ในประเทศไทย นับวันจะทวีความเข้มข้นรุนแรงยิ่งขึ้น แม้ข้อมูลจากการเฝ้าระวังของกระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบัน จะแสดงให้เห็นว่าอัตราการติดเชื้อ HIV จะเริ่มลดลงบ้าง แต่จำนวนผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยก็ยังคงเพิ่มต่อไป อีกนานเท่าใดก็ยังไม่สามารถคาดประมาณได้ ปัญหาสำคัญระดับชาตินี้เป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความสนใจ และทุ่มเทมากขึ้น ทั้งในด้านที่จะแก้ไข คือหาทางเฝ้าระวังรักษาและอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อและผู้ป่วย และในทางที่จะป้องกันผู้ที่ยังไม่ติดเชื้อให้มีภูมิคุ้มกันทั้งในทางการแพทย์ และในทางสังคมตลอดไป

รายงานฉบับนี้ เปิดเผยให้เห็นบริบททางสังคมวัฒนธรรมของหญิงขายบริการทางเพศ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแพร่กระจายการติดเชื้อ HIV ในประเทศไทย กล่าวอย่างตรงไปตรงมา รายงานนี้เน้นด้านที่สำคัญบางส่วนของชีวิต หญิงขายบริการทางเพศมาเปิดเผยให้เห็นว่าอะไรอยู่เบื้องหลังการเข้าสู่อาชีพนี้ และเมื่อเข้าสู่อาชีพนี้แล้ว ชีวิตในสถานค้าประเวณีเป็นอย่างไร ผู้อ่านจะเห็นภาพที่ค่อนข้างชัดเจนเกี่ยวกับผู้หญิงที่อยู่ในอาชีพนี้ ดังนั้น จึงเชื่อว่ารายงานทำนองนี้ จะช่วยเพิ่มความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่สาธารณชน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้พอสมควร แน่หนอนที่สุด การค้าประเวณีไม่ใช่สิ่งที่พึงปรารถนาในสังคม แต่สังคมก็ควรทำความเข้าใจผู้ค้าประเวณีอย่างถูกต้อง ปราศจากอคติ เพื่อจะหาทางจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยมหิดล ในฐานะที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์แห่งชาติมาแต่ต้น จึงมีความยินดีที่คณะผู้วิจัยนำรายงานนี้ออกเผยแพร่ ทั้งนี้เพราะมหาวิทยาลัยตระหนักดีว่ามิติทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับการระบาดของโรคเอดส์นั้น มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ามิติทางการแพทย์เลย

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี
อธิการบดีมหาวิทยาลัย

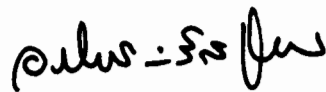
ถ้อยแถลง

ข้อเท็จจริงที่น่าเป็นห่วงอย่างหนึ่ง สำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน คือ มีหญิงขายบริการทางเพศจำนวนมาก แม้ตัวเลขขั้นต่ำที่อ้างอิงกัน คือ 150,000 - 200,000 คนนั้น ถ้าคิดเป็นสัดส่วนต่อผู้ชายวัย 15-59 ปีแล้ว ก็จะมีหญิงขายบริการทางเพศ 8-10 คน ต่อผู้ชายวัยดังกล่าว 1,000 คน นับว่าสูงเกินกว่าที่สังคมธรรมดาทั่วไปจะพึงมี น่าจะไม่ผิดถ้าจะกล่าวว่าจำนวนหญิงขายบริการทางเพศที่มากมายนี้เอง คือ สาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อเอดส์ในบ้านเราเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ยังไม่ต้องกล่าวถึงจำนวนผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งจะเพิ่มตามมาเป็นหมื่นเป็นแสน ในอนาคตอันไม่ไกลนี้

ความพยายามที่จะแก้ปัญหาโสเภณี เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ อาจทำไปพร้อม ๆ กันหลายทาง การพยายามทำความเข้าใจสภาพชีวิต ในบริบทที่เขาเหล่านั้นกำลังเผชิญอยู่ ก็เป็นทางหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพราะเราเชื่อว่า ความเข้าใจสภาพปัญหาอย่างถูกต้อง และเป็นองค์รวม จะช่วยให้เห็นทางออกได้ดีขึ้น

เช่นเดียวกับเอกสารเกี่ยวกับเอดส์ และโสเภณีเล่มก่อน ๆ ของสถาบันฯ เอกสารเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของความพยายาม ที่จะทำความเข้าใจปัญหาโสเภณีในแง่มุมที่อาจมีนัยต่อการรณรงค์ ให้คนในสังคมตระหนักถึงความเสี่ยงภัยในการมีเพศสัมพันธ์กับโสเภณี และต่อการหาทางออกที่เหมาะสม สำหรับปัญหาที่เป็นภัยเงียบ ซึ่งคุกคามอนาคตของประเทศชาติและสังคมในปัจจุบัน

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม หวังว่าท่านผู้สนใจจะได้รับประโยชน์จากเอกสารเล่มนี้พอสมควร

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ “โครงการวิจัยทางพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคเอดส์” ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม ซึ่งได้ทุนสนับสนุนจาก National Institutes of Health (NIH, Grant No. HD 28306-04) คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ในการดำเนินวิจัย คณะผู้วิจัยได้รับความสนับสนุนและความร่วมมือด้วยดีจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงขอกล่าวขอบคุณให้ปรากฏ ณ ที่นี้ : รศ.ดร.อภิชาติ จำรัสสุทธิพงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันฯ ให้คำแนะนำและให้อิสระในการทำงานอย่างมาก เจ้าหน้าที่ศูนย์ควบคุมการระบาด และเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขในจังหวัดและอำเภอที่ทำการเก็บข้อมูลให้ความเอื้อเอื้อในการเข้าเก็บข้อมูลในสถานบริการ ประการสำคัญงานนี้จะมีไม่ได้เลย หากไม่ได้รับความร่วมมือด้วยดีในการสัมภาษณ์จากเจ้าของและหญิงสาวที่ทำงานอยู่ในสถานบริการในกลุ่มตัวอย่าง และสุดท้ายความช่วยเหลืออย่างแข็งขันของพนักงานสัมภาษณ์ทุกคนในโครงการ และนักวิจัยผู้ช่วยทั้ง 5 คน คือ วิภาวรัตน์ กิรศิริโรจน์กุล วรณี จิรสุภากุล พิเชษฐ์ คำดุย ไชโย จินวงศ์ และปิ่นหทัย ศุภเมธาวร ที่ทำให้ภาระหนักในการดำเนินการวิจัยเป็นงานที่ไม่หนักเกินกว่าที่จะทำให้สำเร็จได้ จึงขอจารึกคำขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

สรุปใจความสำคัญ

บทความนี้ เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะทำความเข้าใจปัญหาการค้าประเวณีในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นที่จะเปิดเผยให้เห็นบริบททางสังคมและวัฒนธรรมบางด้านที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าสู่อาชีพนี้ของเด็กสาวจากชนบท บทความได้แยกประเด็นศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง เท่าที่ข้อมูลจะอำนวย คือ เรื่องการเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงขายบริการทางเพศกับครอบครัว ความสัมพันธ์กับนายจ้าง (เจ้าของช่อง) และความสัมพันธ์กับลูกค้า ข้อมูลที่ใช้ใน บทความนี้มาจาก “โครงการวิจัยทางพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคเอดส์” ซึ่งเป็นโครงการร่วมกัน ระหว่างสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และ Center for Population and Family Health, Columbia University ข้อมูลที่ใช้มีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์หญิง จำนวน 678 คน จากสถานบริการ 91 แห่ง ใน 3 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร สระบุรี และอุดรธานี

หญิงในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนใหญ่มาจากภาคเหนือ (68 %) ประมาณร้อยละ 40 ของทั้งหมด เริ่มเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศเมื่ออายุต่ำกว่า 18 (เป็นโสเภณีเด็ก) ทำงานมาแล้วโดยเฉลี่ยคนละ 2 ปีครึ่ง และมีรายได้เฉลี่ยเดือนละกว่า 6,000 บาท เด็กน้อย ร้อยละ 46 แต่งงานหรือเคยแต่งงานมาแล้ว และในจำนวนนี้ ร้อยละ 85 เป็นผู้ที่ล้มเหลวในการแต่งงาน (หย่า, หม้าย, แยก)

หญิงในกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดรายงานว่า เข้าสู่อาชีพนี้ด้วยความสมัครใจ และด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ครอบครัว (พ่อ แม่ พี่ น้อง) มีส่วนรับรู้การเข้าสู่อาชีพของหญิงเหล่านี้ แม้ว่าในบางรายครอบครัวจะไม่เห็นด้วยก็ตาม แต่เมื่อพวกเขาประสบความสำเร็จ สามารถนำเงินและสิ่งของกลับไปให้ทางบ้านได้ พวกเธอก็ไม่ประสบปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการยอมรับจากครอบครัวและชุมชนบ้านเกิดแต่อย่างใด ในหลายกรณีกลับได้รับชื่นชมด้วยซ้ำ การยอมรับต่ออาชีพนี้จะเห็นได้จากการที่พ่อแม่บางราย ไปเยี่ยมเยียนลูกสาว ซึ่งขายตัวอยู่ในช่องเป็นครั้งคราวด้วยตัวเอง นอกจากนี้ความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างหญิงบริการทางเพศกับครอบครัว ยังเห็นได้จากการให้ความสนับสนุนทางเศรษฐกิจ

แก่ครอบครัว ด้วยการส่งเงินให้ ซึ่งหญิงบริการส่วนมากถือเป็นส่วนสำคัญของการใช้จ่าย รายได้ที่ตนหาได้ มองจากทัศนะทางสังคม วัฒนธรรม ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ ครอบครัวของหญิงบริการเหล่านี้ สอดคล้องกับความคาดหวังต่อบทบาทของลูกผู้หญิง ซึ่งมี อยู่เดิมในสังคมไทย นั่นคือ แต่เดิมนั้นหญิงมีบทบาทสำคัญเท่ากับหรือมากกว่าชายในด้าน การดูแลเศรษฐกิจของครอบครัว

ความสัมพันธ์กับเจ้าของสถานบริการ (ซ่อง) นั้น เป็นความสัมพันธ์ที่หญิงบริการ ต้องตกเป็นเบี้ยล่างและถูกกดขี่ขูดรีดอย่างมาก หญิงในสถานบริการทุกแห่งที่อยู่ในกลุ่มตัว อย่าง ถูกควบคุมและไม่มีอิสระที่จะไปไหนมาไหนได้ตามที่ควรจะเป็น แม้การดูแลสุขภาพ ส่วนใหญ่ก็ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควร ดังนั้นอัตราผู้ที่เคยเป็นกามโรคนั้นโดยหนึ่งจึง ก่อนข้างสูง (57 % เคยเป็นหนองใน, 40 % เคยเป็นแผลริมอ่อน, 13 % เคยเป็นหนองในเทียม และ 12 % เคยเป็นฝีมะม่วง ในรอบ 3 ปีก่อนการสำรวจ) เจ้าของสถานบริการทุกแห่งใช้เงิน (รายได้) เป็นเงื่อนไขสำคัญเพื่อผูกมัด และกดขี่หญิงบริการในทุกด้าน

โดยเฉลี่ยหญิงบริการในสถานบริการราคาต่ำที่ศึกษานี้ รับแขกวันละ 4-5 ราย ซึ่งส่วน ใหญ่เป็นแขกชายกร ถ้าจำแนกตามพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัย ผู้ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับ หญิงบริการเหล่านี้ ในคืนก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์จะแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่ ใช้ถุงยางอนามัยเอง โดยไม่ต้องถูกขอร้อง (43 %) ประเภทที่ต้องขอร้องหรือบังคับจึงจะยอม ใช้ (51 %) และประเภทที่ไม่ยอมใช้เลย (6 %) อย่างไรก็ตาม แม้จะดูน่าประหลาดใจ แต่ ข้อมูลจำนวนผู้ใช้ถุงยางอนามัยนี้ ก็ได้แสดงให้เห็นความสม่ำเสมอของการใช้ถุงยางอนามัย ในบริการเพศพาณิชย์แต่อย่างใด การศึกษาเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มผู้หญิงบริการ ทางเพศ ซึ่งใช้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเดียวกันนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่า มีเงื่อนไขสำคัญ หลายอย่างที่ทำให้หญิงบริการจะยกเว้น ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเลย และเพราะข้อยกเว้นเหล่านั้น จึงทำให้เชื่อได้ว่า แม้ตัวเลขการใช้ถุงยางอนามัยจะดูเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับสถิติในปีที่ผ่านมา แต่หญิงบริการและชายนักเที่ยว ก็ยังคงเป็นกลุ่มเสี่ยงสูงต่อการติดและแพร่เชื้อโรคติดต่อทาง เพศสัมพันธ์อยู่นั่นเอง การรณรงค์ให้มีการใช้ถุงยางอนามัยในบริการเพศพาณิชย์ จึงต้องจับ ประเด็นที่ละเอียดอ่อนในเรื่องนี้ให้ได้ และควรดำเนินไปภายใต้ความเข้าใจในบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของผู้เกี่ยวข้องในอาชีพนี้

ดูยางอนามัยไม่ใช่สิ่งสุดท้าย ในการรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ลึกลงไปกว่านั้น สังคมไทยต้องรณรงค์เพื่อขจัดเพศพาณิชย์ให้หมด หรือลดน้อยลงกว่านี้ แต่จะทำเช่นนั้นได้อย่างไร ถ้าไม่เข้าใจอย่างถูกต้องว่าอะไรคือเหตุ ปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังสิ่งนี้ ในการอธิบายประเด็นนี้ บทความนี้ได้เสนอแนะว่า ความทุกข์ยากของชาวชนบทและภาวะการล่มสลายของชนบทอันมีมูลเหตุมาจากการวางแผนพัฒนาที่ผิดพลาด (ด้วยการมุ่งสร้างความเติบโตให้แก่เมืองและภาคอุตสาหกรรม) และวัฒนธรรมบริโภคนิยม เป็นตัวการที่สำคัญ โดยที่มีความคาดหวังทางสังคมที่มีต่อบทบาทของลูกผู้หญิง ในอันที่จะให้เป็นแรงงานสำคัญแบกรับภาระทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และคำนึงผิด ๆ ทางเพศที่มีอยู่เดิมในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน เป็นตัวการคอยเกื้อหนุนอยู่อย่างใกล้ชิด ทั้งหมดนี้ดำเนินไปได้ภายใต้ความไม่มีประสิทธิภาพของกฎหมาย สังคมไทยคงจะไม่ดีขึ้นไปกว่านี้ได้ ในเรื่องปัญหาเพศพาณิชย์และปัญหาอื่น ๆ ที่พ่วงตามกันมา เว้นเสียแต่ว่าคนไทยจะมองเห็นการณ์ไกล และเริ่มต้นทำสิ่งที่ถูกต้องบนพื้นฐานแห่งความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในเรื่องนี้อย่างแท้จริง

สารบัญ

หน้า

คำนำ	i
ถ้อยแถลง	ii
กิตติกรรมประกาศ	iii
สรุปใจความสำคัญ	iv
1. บทนำ	1
1.1 เพศพาณิชย์ในสังคมไทย	1
1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา	5
2. ข้อมูลและวิธีการศึกษา	5
3. หญิงบริการทางเพศในกลุ่มตัวอย่าง	8
4. การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก	13
5. เข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ	15
6. ความสัมพันธ์กับครอบครัว	27
7. ความสัมพันธ์กับเจ้าของสถานบริการ	34
8. ความสัมพันธ์กับลูกค้า	41
9. อภิปรายและสรุป	48
เชิงอรรถ	53
เอกสารอ้างอิง	56

1. บทนำ

เพียงเวลาไม่ถึง 10 ปี นับแต่ได้มีการพบผู้ติดเชื้อไวรัสโรคเอดส์ในประเทศไทยในปี 2527 (Phanuphak et al. 1985; Limsuwan et al. 1986) การแพร่ระบาดของเชื้อ HIV ในหมู่ประชากรของไทยก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว เริ่มต้นจากกลุ่มชายรักร่วมเพศ ผู้ผู้ใช้ยาเสพติดชนิดฉีด หญิงขายบริการทางเพศ ชายนักเที่ยว คูเพศสัมพันธ์ (ทั้งที่เป็นคู่สมรสและมิใช่คู่สมรส) ของชายนักเที่ยว และสุดท้ายคือเด็กที่เกิดจากมารดาที่ติดเชื้อ การแพร่ระบาดของเชื้อ HIV และโรคเอดส์ในประเทศไทยปัจจุบัน ได้ผ่านมาถึงระยะที่ห้า ซึ่งเป็นระยะที่กล่าวได้ว่าประชากรทุกเพศ ทุกวัย และทุกกลุ่มอาชีพมีสิทธิ์เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคร้ายนี้ในระดับที่ไม่แตกต่างกันมากนัก การแพร่ระบาดของอย่างรวดเร็วของเชื้อ HIV ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกับในประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมาก ที่กำลังเผชิญกับปัญหานี้อยู่ในปัจจุบัน คือส่วนใหญ่แพร่โดยทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะเพศสัมพันธ์ในภาคธุรกิจเพศพาณิชย์

นับแต่เริ่มมีความพยายามจะควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อ HIV ทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้นมา หญิงบริการทางเพศ (โสเภณี) ได้กลายเป็นจุดศูนย์กลางแห่งความสนใจอันสำคัญสำหรับการณรงค์ป้องกันด้วยวิธีการต่าง ๆ เหตุผลก็คือ เพราะหญิงขายบริการทางเพศมีความเสี่ยงสูงมากต่อการติดเชื้อและการแพร่เชื้อนี้ นอกจากนี้ถ้าเปรียบเทียบกับกลุ่มเสี่ยงอื่น ๆ แล้ว หญิงขายบริการทางเพศ (โดยเฉพาะพวกที่ทำงานอยู่ในสถานบริการราคาต่ำ) เป็นกลุ่มเป้าหมายที่อาจจะเข้าถึงและให้บริการได้ โดยไม่ยากจนเกินไป เนื่องจากหญิงเหล่านี้มักจะรวมกันอยู่ในสำนักต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั่วไป

1.1 เพศพาณิชย์ในสังคมไทย

เพศพาณิชย์มีมาช้านานในสังคมไทย หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ชี้ว่าการค้าประเวณีมีอยู่แล้วในสมัยอยุธยา (พ.ศ.1893-2310) หรืออาจจะก่อนหน้านั้นก็ได้ บันทึกของชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาในแผ่นดินสยามในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และ 18 เป็นหลักฐานเอกสารที่ยืนยันว่าการค้าประเวณีมีแน่นอนในสมัยนั้น¹ (จิตร ภูมิศักดิ์ 2518; Hantrakul 1983; Skrobaneck 1983; Thanh-Dam 1990) ดังจะเห็นได้ เช่น บันทึกของ La Loubere

ราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (Louis xiv) ของฝรั่งเศส ซึ่งเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยาในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ La Loubere กล่าวถึง ข้าราชการ กังฉินคนหนึ่ง ในสมัยนั้นว่า “เป็นคนที่มิชื่อเสียงในทางไม่ดี ด้วยเขาเป็นคนที่ซื้อหญิงไปค้าประเวณี” (อ้างใน Thanh-Dam 1990:148) อีกรายหนึ่ง คือ Salmon ซึ่งเขียนบันทึกการเดินทางเข้ามาสยามในปีคริสต์ศักราช 1725 Salmon เล่าไว้ว่า ถ้าสนมของเจ้านายคนใดถูกจับได้ว่าเล่นชู้ เธอจะถูกประหารชีวิต หรือมิฉะนั้นจะถูกขับให้ไปเป็นนางหญิงแพศยาขายตัวว่าเธอพวกขุนนาง นอกจากนี้ Salmon ยังเขียนไว้ว่า “ถ้าลูกสาวของเจ้านายคนใด กลายเป็นหญิงใจแตก พ่อแม่เอาไว้มืออยู่ เธอจะถูกขายให้แก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับพระบรมราชานุญาตให้ทำการค้าประเวณีหญิงสาว เจ้าหน้าที่รายนี้มีหญิงสาวอยู่ในความดูแลถึงห้า หรือหกร้อยคน” (อ้างใน Thanh-Dam 1990:148) จิตร ภูมิศักดิ์ (2518:262-264) ตั้งข้อสังเกตว่าในช่วงปลายสมัยอยุธยา มาถึงต้นรัตนโกสินทร์ การค้าประเวณีมีอยู่ทั่วไป ทั้งนี้เป็นเพราะการผูกขาดการถือครองที่ดินโดยชนชั้นศักดินาและเจ้านาย ซึ่งทำให้ไพร่ราษฎรจำนวนหนึ่งไม่มีอาชีพยึดเป็นหลัก จึงยอมให้ผู้หญิงของตนไปขายตัว รัฐเองก็ได้ทำอะไรเพื่อควบคุมหรือป้องกันการค้าประเวณี แต่กลับเก็บผลประโยชน์ (ภาษี) จากการนี้เสียด้วยซ้ำ จิตร ภูมิศักดิ์ อ้างตัวเลขเงินภาษีที่เก็บได้จากเทศาณีย์ ในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ว่ามีถึง 50,000 บาทต่อปี เกือบเท่ากับเงินภาษีจากการทำประมงทุกชนิด ซึ่งเก็บได้ 70,000 บาทต่อปี

เชื่อกันว่า การค้าประเวณีในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบเกณฑ์แรงงานไพร่ไปทำงานรับใช้เจ้านาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ภายใต้ระบบนี้ ชายฉกรรจ์ไพร่ทุกคน จะถูกเกณฑ์ไปทำงานให้เจ้านายปีละ 6 เดือน โดยเข้าทำงานเดือนเว้นเดือน (เข้าเดือนนอกเดือน) ช่วงที่ไปทำงานรับใช้เจ้านายนั้น ชายฉกรรจ์เหล่านี้ต้องจากบ้านและลูกเมีย เชื่อว่าหญิงขายบริการทางเพศในสมัยนั้น คงให้บริการแก่แรงงานไพร่ที่จากบ้านและจากลูกเมียเหล่านี้ “ที่ใดมีพวกผู้ชายซึ่งอยู่ห่างไกลจากลูกเมียไปรวมกันอยู่มาก ๆ ที่นั้นพวกโสเภณีก็จะได้รับอนุญาตให้สนองความต้องการทางเพศของชายเหล่านั้นได้”

(Skrobanek 1983:28)

ที่กล่าวข้างต้นแสดงว่าในอดีตนั้น การค้าประเวณีไม่ใช่สิ่งที่ผิดกฎหมาย อย่างน้อยก็ในแง่ของการเก็บผลประโยชน์เข้ารัฐ (ภาษี) และในอดีตหญิงที่ค้าประเวณีคงให้บริการ

แก่ลูกค้านั้นไพร่มากกว่าที่จะให้บริการแก่ชนชั้นเจ้านาย ทั้งนี้เนื่องจากชนชั้นเจ้านายนั้นสามารถที่จะมีเมียหรือหญิงบำเรอทางเพศได้จำนวนมากอยู่แล้ว โดยอาศัยระบบการแต่งงานที่ชายคนหนึ่งมีเมียได้หลายคน (Polygyny) ซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันแพร่หลายในชุมชนชั้นสูงของสังคมไทยในอดีต นอกจากลูกค้านั้นไพรแล้ว หญิงค้าประเวณีในอดีตยังมีลูกค้าอีกกลุ่มหนึ่ง คือ ชายชาวจีนที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งมีมาตั้งแต่ช่วงต้นสมัยรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา เมื่อมีการเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 เชื่อว่ามีหญิงจำนวนมาก ที่ถูกนำเข้าสู่อาณัติในช่วงปลายรัชกาลที่ 5 นั้น สันนิษฐานว่าจำนวนหญิงค้าประเวณีคงมีมากจนกระทั่งปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้กลายเป็นสิ่งที่ทางบ้านเมืองห่วงใย ใน พ.ศ. 2451 ได้มีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมกามโรค และภายใต้กฎหมายนี้เองสถานค้าบริการและหญิงโสเภณีจะต้องจดทะเบียน แต่ในทางปฏิบัติโสเภณียอมขึ้นทะเบียนจริง ๆ ก็ยังมีไม่มาก และในพวกที่ยอมขึ้นทะเบียนส่วนใหญ่นั้น เป็นพวกที่มีสัญชาติอื่น เช่น จีน เป็นต้น (Skrobaneck 1983:32)² กฎหมายดังกล่าวนี้มีผลบังคับใช้จนถึงปี พ.ศ. 2503 จึงมีการตรา พระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี ภายใต้กฎหมายนี้ การค้าประเวณีเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย แต่กฎหมายก็มิได้มีผลทำให้การค้าประเวณีลดลง เพียงแต่ต้องหลบซ่อนและแอบแฝงในรูปแบบต่าง ๆ เท่านั้น เมื่อมีการออกพระราชบัญญัติสถานเริงรมย์ในปี พ.ศ. 2509 สถานเริงรมย์ตามนัยแห่งพระราชบัญญัตินี้ ก็ได้กลายเป็นแหล่งแอบแฝงที่ถูกกฎหมายของการค้าประเวณีเป็นอย่างดี

ในช่วงเวลาประมาณ 3 ทศวรรษ นับแต่มีพระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณีเป็นต้นมา เพศพาณิชย์ในสังคมไทยได้เติบโตขึ้นมามาก จนกลายเป็นธุรกิจระดับอุตสาหกรรมที่มีเงินทุน และบุคลากรเกี่ยวข้องอย่างมหาศาล และธุรกิจนี้ได้กลายเป็นธุรกิจข้ามชาติไปไม่น้อยกว่า 1 หรือ 2 ทศวรรษมาแล้ว

เชื่อกันว่ามีปัจจัยหลัก ๆ อยู่อย่างน้อย 3 ประการ ที่อยู่เบื้องหลังการเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจเพศพาณิชย์ในช่วงเวลา 3 ทศวรรษดังกล่าวนี้ **หนึ่ง** คือ การที่มีทหารอเมริกันเข้ามาตั้งฐานทัพอยู่ในประเทศไทยจำนวนมาก ในช่วงที่เกิดสงครามเวียดนาม บริการเพศพาณิชย์ในรูปแบบต่าง ๆ ขยายตัวตอบสนองความต้องการ “พักผ่อนและฟื้นฟู” (R & R) ของทหารที่เหน็ดเหนื่อยจากการรบ **สอง** คือ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนำ “ลูกค้าต่างประเทศ” เข้ามาให้ธุรกิจเพศพาณิชย์ใน

จำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กระนั้นก็ตามลูกค้าส่วนใหญ่ยังคงเป็นชาวไทย ไม่ใช่นักท่องเที่ยวตามที่เข้าใจกัน และ **สาม** คือ ภาวะความยากจนในชนบท อันเป็นผลเนื่องมาจากนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นภาคอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและบริการ จนทำให้ภาคเกษตรกรรม อันเป็นอาชีพที่รองรับประชากรส่วนใหญ่ในชนบทตกอยู่ในภาวะถูกคุกคาม ถ้างวลั และในหลายกรณีก็ล้มสลายไป ปัจจัยเหล่านี้ร่วมกันก่อให้เกิดผลภายในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม คือ ค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทและสถานะทางเพศ รวมทั้งบรรทัดฐานทางเพศที่ทำให้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบในสังคมไทย (Thitsa 1980; Kirsch 1982, 1985; Reynolds 1977)

เนื่องจากการค้าประเวณีเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย จึงเป็นการยากที่จะทราบได้ว่ามีจำนวนโสเภณี และสถานบริการเพศพาณิชย์อยู่จริง ๆ เท่าไรในปัจจุบัน การศึกษา การคาดประมาณ รวมทั้งการคาดเดาต่าง ๆ ได้ให้ตัวเลขจำนวนหญิงที่ทำการค้าประเวณีไว้แตกต่างกันจนยากแม้แต่จะหาค่าเฉลี่ยที่น่าจะเป็นจริงก็เป็นไปไม่ได้ ตัวเลขเหล่านี้มีตั้งแต่ขั้นต่ำคือ ราว ๆ 75,000 ถึงกว่า 2 ล้านคน³ อย่างไรก็ตามตัวเลขคาดประมาณที่ถือว่ามี การรวบรวมโดยกองกามโรค กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้ทำการรวบรวมตัวเลขติดต่อกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 ตัวเลขจากแหล่งนี้บอกไว้ในปี พ.ศ.2535 มีจำนวนหญิงขายบริการทางเพศอยู่ทั้งหมด (ทั่วประเทศ) 75,376 คน แต่บังเอิญตัวเลขนี้เป็นตัวเลขที่ต่ำสุดในบรรดาการคาดประมาณทั้งหลาย จึงมีบางท่านไม่แน่ใจว่าจะเชื่อถือได้ที่สุดหรือไม่ กระนั้นก็ตาม ต้องยอมรับว่านี่เป็นตัวเลขจากแหล่งเดียวเท่านั้นที่รวบรวมโดยครอบคลุมได้ทั่วประเทศ และใช้วิธีการที่น่าเชื่อถือ มีหลักมีเกณฑ์ที่เป็นระบบที่สุด การตกหล่นไปย่อมมีแน่ เมื่อไม่นานมานี้มีการปรับตัวเลขนี้ใหม่ โดยยึดหลักว่าการตกสำรวจประมาณ 20 % การคาด ประมาณใหม่ ทำให้ได้จำนวนสูงสุดประมาณ 150,000 ราย (น.พ.วิชัย โชควิวัฒน์, **สยามรัฐ** 26 ส.ค. 36) หญิงโสเภณีเหล่านี้ทำงานอยู่ในสถานบริการประเภทต่าง ๆ หลากหลายนับตั้งแต่ซ่อง โรงแรม บาร์ ไนท์คลับ สถานอาบอบนวด โรงน้ำชา ค็อกเทลเลานจ์ คอลล์เซาส์ ร้านอาหาร คอฟฟี่ช็อป คาเฟ่ และแหล่งเรีงรมย์ประเภทอื่น ๆ

1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำความเข้าใจแง่มุมบางประเด็นเกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของหญิงบริการทางเพศในสังคมไทยปัจจุบัน เพื่อที่จะให้ความเข้าใจดังกล่าว ได้แยกประเด็นศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง ที่เกี่ยวข้องกัน คือ เรื่องการเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหญิงขายบริการทางเพศกับครอบครัว เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหญิงขายบริการทางเพศกับนายจ้าง (คือ เจ้าของช่อง) และเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหญิงขายบริการกับลูกค้า การวิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ หลีกเลี่ยงวิธีการเชิงพรรณนาได้ยาก เพราะลักษณะของเนื้อหาประการหนึ่ง และเพราะลักษณะของข้อมูลที่มีอยู่อีกประการหนึ่ง หญิงขายบริการทางเพศที่ศึกษานี้ กำหนดเอาเฉพาะที่ทำงานอยู่ในสถานบริการราคาต่ำเท่านั้น ไม่รวมถึงหญิงที่ขายบริการประเภทอื่น ๆ เช่น ที่ทำงานในสถานอาบอบนวด ค็อกเทลเลานจ์ เป็นต้น ส่วนสุดท้ายของบทความนี้พยายาม อธิบายแสดงความคิดเห็น บนพื้นฐานของสิ่งที่ได้พบในการศึกษาบางประเด็นที่เห็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือประเด็นที่ว่า ทำไมหญิงสาวจำนวนมากจึงเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ มีเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมอะไรบ้าง อยู่เบื้องหลังกระบวนการเพศพาณิชย์ในสังคมไทย

2. ข้อมูลและวิธีการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในบทความนี้เป็นเพียงบางส่วนของข้อมูลจาก “โครงการวิจัยทางพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคเอดส์ในประเทศไทย” (Behavioral Research for AIDS Prevention in Thailand) โครงการนี้มุ่งศึกษาถึงความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ HIV/AIDS และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม คือ หญิงบริการทางเพศในสถานบริการราคาต่ำ คนขับรถบรรทุก ชายวัยรุ่น และชายวัยผู้ใหญ่ ในชุมชนรายได้ต่ำในเขตเมือง จุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของโครงการ คือต้องการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ทางเพศ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของ HIV/AIDS ได้

ในช่วงต้นปี 2535 โครงการฯ ได้ทำการสัมภาษณ์หญิงบริการทางเพศ 678 ราย ซึ่งทำงานอยู่ในสถานบริการราคาต่ำในเขตเมือง 3 จังหวัด คือ กรุงเทพฯ สระบุรี และอุดรธานี จังหวัดทั้ง 3 นี้ถูกเลือกเป็นพื้นที่ศึกษาโดยเจาะจง เพื่อให้ได้พื้นที่ที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน โดยกรุงเทพฯ อยู่ในระดับสูง สระบุรีระดับกลาง และอุดรธานีระดับต่ำ

สถานบริการทางเพศราคาต่ำ นับว่าเป็นแหล่งแพร่เชื้อที่สำคัญ ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ตามรายงานการสำรวจเฝ้าระวังโรคเอดส์ของกระทรวงสาธารณสุขชี้ให้เห็นว่า อัตราความชุกของการติดเชื้อ HIV สูงสุดในกลุ่มหญิงโสเภณีตรง ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในสถานบริการราคาต่ำ รายงาน (ไม่ได้ตีพิมพ์) ของกองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข (มี.ค.2536) แสดงให้เห็นว่า ในบางแห่งอัตราความชุกของการติดเชื้อ HIV สูงถึง 62 % และสถานบริการราคาต่ำเหล่านี้เองที่ให้บริการลูกค้ารายได้น้อย-รายได้ปานกลาง โดยทั่วไป เฉพาะสถานบริการที่รวมอยู่ในการศึกษาครั้งนี้ มีความแตกต่างในด้านราคาตั้งแต่ 60 บาท ถึง 200 บาท ต่อการขึ้นห้องบริการแขก 1 ครั้ง⁴ โดยสรุปก็คือ การเข้าถึงได้ง่าย และลักษณะเฉพาะตัวของสถานบริการราคาต่ำเหล่านี้ มีบทบาทอย่างสำคัญต่อการแพร่เชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งรวมทั้งเอดส์ด้วย และเพราะความสำคัญเชิงระบาดวิทยานี้เอง การศึกษานี้จึงได้สนใจหญิงบริการทางเพศ และสถานบริการราคาต่ำดังกล่าวแล้ว

แต่เนื่องจากการค้าประเวณี และสถานบริการเพศพาณิชย์ เป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมาย การเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่าง เพื่อการวิจัยโดยยึดเทคนิควิธีสุ่มอย่างเคร่งครัดจึงเป็นไปได้ยากยิ่ง ในการศึกษานี้ได้พยายามยึดหลักการสุ่มตัวอย่างให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ข้อจำกัดสำคัญอยู่ที่ความร่วมมือของเจ้าของสถานบริการและหญิงบริการ เพราะถ้าปราศจากสิ่งนี้เสียแล้ว แม้จะวางแผนการสุ่มตัวอย่างไว้ดีสักเพียงใด ก็ไร้ความหมาย ในทางปฏิบัติทางโครงการวิจัยได้อาศัยความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ศูนย์ควบคุมและป้องกันกาโรค ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยหน้าที่การงานกับเจ้าของสถานบริการอยู่แล้ว ช่วยแนะนำจนได้รับความร่วมมือจากเจ้าของสถานบริการ ให้ทำการสัมภาษณ์หญิงในสำนักได้ การสัมภาษณ์ในเกือบทุกสถานบริการได้ครอบคลุมหญิงทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดที่มีอยู่ จำนวนสถานบริการและจำนวนการสัมภาษณ์ทั้งหมด ได้สรุปไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1
สรุปการสัมภาษณ์

สถานที่ศึกษา	จำนวนสถานบริการ	จำนวนหญิงที่สัมภาษณ์	FGD	IDI
กรุงเทพฯ	26	264	2	4
สระบุรี	18	140	1	4
อุดรธานี	47	274	2	6
รวม	91	678	5	14

หมายเหตุ : FGD = การสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม
IDI = การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

โดยทั่วไป การสัมภาษณ์ดำเนินไปในบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อลักษณะคำถามในแบบสอบถาม กล่าวคือ ในสถานบริการส่วนใหญ่พนักงานสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นหญิงล้วนที่ผ่านการคัดเลือกและอบรมมาอย่างดี ได้รับอนุญาตให้สัมภาษณ์ในห้องส่วนตัวของหญิงแต่ละคน ซึ่งโดยมากก็เป็นห้องเล็ก ๆ แคบ ๆ เป็นทั้งที่นอนและที่ให้บริการแขกของหญิงในกลุ่มตัวอย่างด้วย นอกเหนือจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามแล้ว ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งได้จากการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เจาะลึก ข้อมูลในส่วนหลังนี้ให้บริบทของชีวิตด้านต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งได้ค่อนข้างมาก บทความนี้ใช้ข้อมูลทั้งส่วนแรก (เชิงปริมาณ) และส่วนหลัง (เชิงคุณภาพ) ผสมกันไป

3. หญิงบริการทางเพศในกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะต่าง ๆ ของหญิงบริการทางเพศในกลุ่มตัวอย่าง ประการแรกจะเห็นว่าหญิงบริการนั้นมีทั้งที่อายุน้อย (12 ปี) จนไม่น่าเชื่อว่าจะทำงานในอาชีพนี้ได้ และที่อายุมาก (53 ปี) จนไม่น่าจะอยู่ในอาชีพได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม นั้นเป็นเพียงส่วนน้อย โดยเฉลี่ยแล้วหญิงบริการในกลุ่มตัวอย่างมีอายุ 22 ปี โดยที่จำนวน ครึ่งหนึ่งมีอายุไม่เกิน 21 ปี ที่น่าสังเกตคือ ณ เวลาที่ทำการเก็บข้อมูลนั้นมีหญิงบริการถึงร้อยละ 12 ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี กลุ่มนี้คือ กลุ่มที่ถือว่าเป็นโสเภณีเด็ก ส่วนกลุ่มที่อายุ 30 หรือเกินกว่านั้นก็มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 10 ข้อนี้ชี้ให้เห็นว่าหญิงที่เข้ามาทำอาชีพขายบริการทางเพศในสถานบริการราคาด้านนั้น มีทุกกลุ่มอายุในวัยเจริญพันธุ์ แต่ส่วนใหญ่ก็มีอายุไม่เกิน 25 ปี

ตารางที่ 2

ลักษณะบางประการของหญิงขายบริการทางเพศในกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะ	ร้อยละ	จำนวน
รวมทั้งสิ้น	100.0	678
อายุเต็ม		
12-17	11.8	80
18-20	36.9	250
21-24	27.4	186
25-29	13.6	92
30 และมากกว่า	10.3	70
อายุเฉลี่ย = 22.3 ; อายุมัธยฐาน = 21.0		
สถานภาพสมรสปัจจุบัน		
ไม่เคยแต่งงาน	53.2	361
อยู่กินกับคู่ขา	1.3	9
เคยแต่งงาน	45.5	308

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะ	ร้อยละ	จำนวน
ในจำนวนผู้ที่เคยแต่งงาน :		
ร้อยละของผู้ที่อยู่กินกับคู่สมรส	14.6	
ร้อยละของผู้ที่แยก,หย่า,หม้าย	85.4	
การศึกษา (จำนวนปีที่เรียนหนังสือในโรงเรียน)		
ไม่เคยเข้าโรงเรียน	13.9	94
1-3 ปี	5.6	38
4-6 ปี	74.9	508
7 ปี และมากกว่า	5.6	38
ค่าเฉลี่ย = 4.6 ; ค่ามัธยฐาน = 6.0		
ภูมิลำเนาเดิม (ภาค)		
ภาคเหนือ	68.0	461
ภาคอีสาน	27.1	184
ภาคกลาง	4.3	29
ต่างประเทศ (พม่า)	0.6	4
ประเภทของชุมชนบ้านเดิม		
ชนบท	76.5	519
เมือง	23.5	159
งานที่ทำก่อนเข้าสู่สหพาณิชย์		
นักเรียน	2.2	15
เกษตร/ประมง	64.9	440
ค้าขาย/ลูกจ้างงานค้าขาย	6.5	44
งานในครอบครัว/งานบ้านไม่มีงานทำ	8.3	56
กรรมกร/งานโรงงาน	17.6	119
พนักงานเสิร์ฟอาหาร	0.6	4

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะ	ร้อยละ	จำนวน
รายได้ปัจจุบัน (บาท/เดือน)		
ยังไม่มีรายได้/เพิ่งทำงานใหม่	1.2	8
น้อยกว่า 3000	17.7	120
3001-6000	50.0	339
6001-9000	17.6	119
9001-12,000	7.4	50
12,000 หรือมากกว่า	6.2	42
รายได้เฉลี่ย = 6,154 ; ค่ามัธยฐาน = 5000		
ประเภทของสถานที่ทำงาน		
ชอง	52.5	356
โรงงาน	29.4	199
โรงแรม	8.3	56
ร้านอาหาร/คาเฟ่	5.9	40
อื่น ๆ	4.0	27
ระยะเวลาที่ทำงานขายบริการ (เดือน)		
0-11	30.2	205
12-36	36.3	246
37-60	20.5	139
61-84	8.0	54
85 หรือมากกว่า	5.0	34
ค่าเฉลี่ย = 31.5 ; ค่ามัธยฐาน = 24		

เกี่ยวกับสถานภาพสมรส โดยมากเรามักเข้าใจกันว่าหญิงขายบริการทางเพศเป็นคนโสด ไม่เคยผ่านการแต่งงานมาก่อน แต่ในการศึกษานี้พบว่าเกือบครึ่งหนึ่ง (45.5 %) เป็นหญิงที่ในปัจจุบันแต่งงาน หรือเคยแต่งงานมาแล้วก่อนเข้าสู่อาชีพนี้ จำนวนที่เป็นโสดมีเพียงร้อยละ 53 และอีกร้อยละ 1.3 อยู่ร่วมกับชาย “คู่ขา” เป็นที่น่าสังเกตว่า ในจำนวนหญิงกลุ่มที่แต่งงาน หรือเคยแต่งงานนั้น ประมาณร้อยละ 85 เป็นผู้ที่หย่า แยก หรือเป็นหม้าย หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นผู้ที่ล้มเหลวในการแต่งงานมาแล้วก่อนเข้าสู่อาชีพนี้ ที่ยังอยู่กินกับสามีจริง ๆ มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น

อัตราการรู้หนังสือในประเทศไทยปัจจุบันจัดว่าอยู่ในระดับสูง กล่าวคือมีประชากรร้อยละ 90 ในกลุ่มอายุที่ไม่เกิน 40 เมื่อ พ.ศ.2530 ได้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในรุ่นที่อายุน้อยลงมา อัตราส่วนผู้ที่ได้เรียนจบระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คือ เกือบร้อยละ 90 ในกลุ่มอายุวัยรุ่นตอนต้น (Knodel 1992) แต่ในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษานี้ ผู้ที่ได้เรียนจบชั้นประถมศึกษา 4 หรือประถม 6 มีเพียงร้อยละ 75 อีกร้อยละ 6 ได้เรียนบ้างแต่ไม่จบชั้นประถม ที่ได้เรียนสูงกว่าชั้นประถมนั้นมีเพียงจำนวนน้อย (5.6%) ส่วนหญิงบริการที่ไม่ได้เรียนหนังสือเลยนั้นมีถึงร้อยละ 14 นับว่าสูงกว่าสัดส่วนของผู้ไม่รู้หนังสือในกลุ่มประชากรทั่วไป ซึ่งแม้เมื่อ 15 ปีที่แล้ว (ปี พ.ศ.2523) ก็ยังมีสัดส่วนประชากรอายุไม่เกิน 29 ปี ที่ไม่รู้หนังสือไม่ถึงร้อยละ 10 (Knodel et al. 1987 : 40) ข้อค้นพบในเรื่องการศึกษานี้คงจะยืนยันกันได้กับที่พบในการศึกษาของ Boonchalaksi and Guest (1993) ซึ่งรายงานว่ามีหญิงบริการทางเพศที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนเลยถึงร้อยละ 13.5

ถ้าพิจารณากลุ่มตัวอย่างตามภาคที่เป็นภูมิลำเนาเดิม ก็เห็นได้ชัดว่าหญิงจากภาคเหนือมีจำนวนมากที่สุด คือมากกว่า 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ยืนยันความเข้าใจทั่วไปว่าหญิงจากภาคเหนือเข้าสู่อาชีพนี้มากที่สุด หญิงจากภาคอีสานมีมากกว่า 1 ใน 4 เล็กน้อย (27.1%) และจากภาคกลางมีเพียงร้อยละ 4 เท่านั้น ไม่มีหญิงจากภาคใต้ในกลุ่มตัวอย่าง แต่มีหญิงจากพม่า 4 ราย

ประมาณ 3 ใน 4 ของหญิงในกลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาจากชนบท และเกือบ 2 ใน 3 ทำงานในภาคเกษตรก่อนที่จะเข้าสู่อาชีพหญิงบริการทางเพศ ที่เหลือเคยทำงานเป็นกรรมกร

รับจ้างหรืองานโรงงาน (17.6 %) งานของครอบครัวไม่มีค่าจ้าง (8.3%) และค้าขาย (6.5%) มีหญิง 15 ราย (2.2 %) ที่รายงานว่าจะก่อนที่จะเข้าสู่อาชีพบริการทางเพศ ตนเป็นนักเรียน 6 รายในจำนวนนี้เรียนอยู่ในระดับมัธยม ที่เหลือเรียนอยู่ในระดับประถม เป็นที่เข้าใจว่ากลุ่มนี้คือผู้ที่ต้องออกจากการเรียนกลางคัน หรือมีเจ้านั้นพอเรียนจบระดับใดระดับหนึ่ง (เช่น ระดับประถม) ก็เข้าสู่อาชีพบริการทางเพศทันทีเลย

รายได้ของหญิงที่ทำอาชีพนี้ จัดว่าอยู่ในระดับดี และถือได้ว่าดีมาก หากจะเทียบกับรายได้ของหญิงที่มีคุณสมบัติพอ ๆ กันแต่ทำอาชีพอื่น รายได้เฉลี่ยของหญิงในกลุ่มตัวอย่าง ตกประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตาม ประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท/เดือน (Median=5,000) และผู้ที่มีรายได้มากกว่าเดือนละ 6,000 บาทมีเกือบ 1 ใน 3 ของหญิงทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง

ถ้าจำแนกตามประเภทของสถานที่ทำงาน พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งทำงานอยู่ในช่อง ที่เหลือทำงานในโรงน้ำชา (29.4 %) และสถานบริการประเภทอื่น ๆ เช่น ห้องเช่า และบ้าน เป็นต้น หญิงที่ทำงานในสถานบริการประเภทอื่น นอกเหนือจากช่อง เกือบทั้งหมดเป็นกลุ่ม ที่ทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ ทั้งนี้เพราะสถานบริการประเภท “ช่อง” ในกรุงเทพฯ มีน้อยลง ซึ่งคงจะเนื่องมาจาก มีการ “ปรับตัว” ของสถานบริการทางเพศ อันเป็นผลเนื่องมาจากการปราบปรามที่เข้มงวดขึ้น (แต่ไม่จำเป็นต้องได้ผลดี) และปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ในระยะหลัง ๆ นี้ อันยังผลให้เจ้าของสถานบริการจำนวนมากเปลี่ยนโฉมหน้าจากการเป็น “ช่อง” ไปแอบแฝงจัดบริการทางเพศในรูปแบบอื่น เช่น คาเฟ่ โรงน้ำชา และโรงแรมมีเบอร์ เป็นต้น

ในช่วงที่ทำการเก็บข้อมูลนั้น ปรากฏว่า 1 ใน 3 ของหญิงในกลุ่มตัวอย่างทำงานอาชีพนี้มาแล้ว 3 ปี หรือมากกว่า ที่เหลือทำงานมาเป็นเวลาน้อยกว่านั้น และในกลุ่มหลังนี้ ร้อยละ 30.2 ทำงานมาไม่ถึงปี

4. การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก

ตารางที่ 3 และ 4 สรุปข้อมูลเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของหญิงในกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้วเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเกิดขึ้นราว ๆ อายุ 16 ถ้าจะเปรียบเทียบกับข้อค้นพบนี้ กับข้อค้นพบเรื่องเดียวกันของกลุ่มประชากร (หญิง) ทั่วไปเท่าที่ได้มีการศึกษาโดยนักวิจัยไทย เมื่อไม่นานมานี้ (Sittitrai et al. 1992 : 36) ก็กล่าวไว้ว่า เพศสัมพันธ์ครั้งแรกของหญิงในกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยนี้ เกิดขึ้นเมื่ออายุน้อยกว่ามาก (16 ปี) ขณะที่หญิงทั่วไป (ไม่ใช่หญิงขายบริการทางเพศ) ในการศึกษาที่อ้างถึงข้างต้น การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่ออายุเฉลี่ย 21 ปี ความแตกต่างที่ค่อนข้างมากนี้ ส่วนหนึ่งอธิบายได้ด้วยลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแตกต่างกันอยู่แล้ว (นั่นคือหญิงทั่วไป และหญิงขายบริการทางเพศเฉพาะที่ทำงานในสถานบริการราคาต่ำ) ถึงกระนั้นก็ดี เมื่อคำนึงถึงข้อที่ว่าส่วนใหญ่ (คือ 3 ใน 4) ของหญิงในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้เป็นหญิงที่เกิดและเติบโตมาในชนบท ซึ่งเชื่อว่ามีความเป็นอนุรักษ์นิยมมากกว่าคนที่เกิดและเติบโตในสังคมเมือง การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุ 16 ปี ก็นับว่า “เริ่มต้นเร็ว” ไม่น้อย

ตารางที่ 3
อายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก

อายุ (ปี)	ร้อยละ	จำนวน
10 หรือต่ำกว่า	0.4	3
11-14	15.2	103
15-17	52.2	354
18-20	25.8	175
21 หรือมากกว่า	6.3	43
รวม	100.0	678
อายุเฉลี่ย = 16.7 อายุมัธยฐาน = 16.0		

ตารางที่ 4
คู่เพศสัมพันธ์คนแรก

คู่เพศสัมพันธ์	ร้อยละ	จำนวน
แฟน / คู่หมั้น	9.7	66
สามี	32.0	217
เพื่อน / คนรู้จัก	4.7	32
ลูกค้า	51.0	346
อื่น ๆ *	2.5	17
รวม	100.0	678

* ได้แก่ นายจ้าง , พ่อเลี้ยง , ลูกพี่ลูกน้อง , ญาติอื่น ๆ , แมงดา

ประมาณ 2 ใน 3 ของหญิงในกลุ่มตัวอย่างนี้มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกก่อนอายุ 18 ในจำนวนนี้มีอยู่ 2-3 ราย ที่บอกว่าได้มีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุ 10 ขวบ หรือก่อนหน้านี้ เมื่อซักในรายละเอียดทำให้ทราบว่าทั้ง 3 ราย และอีกหลายรายที่บอกว่าได้มีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 15 นั้น แท้จริงแล้วถูกระงับหรือห้ามไว้ โดยคนที่ตนมีความสัมพันธ์ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอยู่แล้ว

ข้อมูลในตารางที่ 4 มีข้อที่น่าสนใจตรงที่ว่า จำนวนประมาณครึ่งหนึ่ง (49%) ของหญิงในกลุ่มตัวอย่างได้เคยมีประสบการณ์ทางเพศมาแล้วก่อนเข้าสู่อาชีพนี้ ที่บอกว่าได้มีประสบการณ์ทางเพศเป็นครั้งแรก เมื่อตอนเข้าสู่อาชีพแล้ว (คือมีคู่เพศสัมพันธ์คนแรก เป็นลูกค้า) นั้นมี 51 % ข้อที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือแม้หญิงในกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่ง (46%) จะเคยแต่งงานมาแล้ว (ดูตารางที่ 2) แต่ก็ประมาณ 1 ใน 3 (32 %) เท่านั้น ที่บอกว่าชายคนที่

ได้มีเพศสัมพันธ์ด้วยเป็นครั้งแรกนั้น เป็นสามี (หรืออดีตสามี) ที่เหลือนอกนั้นมีคู่เพศสัมพันธ์คนแรกเป็นแฟนไม่จริงจังบ้าง แฟนจริงจังบ้าง (9.7 %) เพื่อนหรือคนรู้จัก (4.7 %) และชายที่มีความสัมพันธ์ด้วยในลักษณะอื่น (2.5 %) คือเป็นนายจ้างบ้าง พ่อเลี้ยงบ้าง ลูกพี่ลูกน้องกันบ้าง คนรู้จักกันบ้าง กลุ่มหลังนี้แหละคือกลุ่มที่ถูกบังคับให้ต้องมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก (ชมชิน)

5. เข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ

กล่าวอย่างกว้าง ๆ แล้ว เส้นทางเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศมี 2 ทางเท่านั้น ทางหนึ่งคือถูกบังคับหรือล่อลวง และอีกทางหนึ่งคือสมัครใจ สันนิษฐานว่า กลุ่มที่ถูกบังคับหรือล่อลวงนั้น คงจะเป็นจำนวนน้อย ส่วนกลุ่มที่สมัครใจคงจะเป็นส่วนใหญ่ของหญิงบริการทางเพศในปัจจุบัน

ดังได้กล่าวในตอนต้น (ดูบทนำ) การค้าประเวณีในสังคมไทย เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี ซึ่งออกใช้มากกว่า 30 ปีแล้ว กฎหมายนี้ทำให้อุปทานหรือการจัดหาจำนวนหญิงเข้าสู่วงการเพศพาณิชย์เป็นไปได้ยากขึ้น ในขณะที่อุปสงค์คือความต้องการมีได้ลดลง (ความจริงเพิ่มขึ้นด้วยซ้ำ) ข้อนี้คงเป็นเหตุปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้มีหญิงจำนวนไม่น้อยถูกล่อลวง บังคับ หรือแม้แต่ถูกลักพาเข้าสู่อาชีพค้าประเวณี ในการสัมมนาเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ.2525 มีการคาดประมาณว่า ร้อยละ 10 ของหญิงโสเภณีเข้าสู่อาชีพเพราะถูกบังคับหรือล่อลวง (รายงานการสัมมนา อ้างใน Hantrakul 1983:13) กรณีที่พบบ่อยในรายที่ถูกล่อลวงหรือบังคับ มักจะเป็นเรื่องของหญิงสาวถูกคนรู้จักกัน หรือคนแปลกหน้า ชักชวนว่าจะพาไปทำงานที่มีรายได้ดีในเมือง แต่แล้วก็ถูก “ขาย” เข้าซ่องและถูกบังคับให้รับแขก ในอดีตเมื่อราว 20 ปี หรือก่อนหน้านั้น การล่อลวงหรือบังคับเช่นนี้จะเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์อยู่เนือง ๆ แต่ในปัจจุบันข่าวทำนองนี้มีน้อยลง ถ้าไม่ใช่เพราะสังคมไม่สนใจเรื่องอย่างนี้ ก็คงเพราะการล่อลวงหรือบังคับ มีน้อยลงจริง ๆ หรือทั้งสองอย่าง ข้อมูลเชิงปริมาณ ในตารางที่ 5 บอกว่า หญิงที่ถูกล่อลวงหรือบังคับให้ขายบริการทางเพศในการศึกษาค้างนี้มีเพียง 3 รายเท่านั้น แต่จากการตรวจสอบดูรายละเอียดที่ได้จากการซักถามหลังการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า มีหญิงอีกหลายคนที่อยู่ในข่าย

ถูกล่วงหรือบังคับให้เข้าสู่อาชีพที่นาสนใจก็คือ คนที่เป็นผู้ล่วงหรือบังคับนั้นส่วนใหญ่เป็นคนที่รู้จักกัน แม่พี่-น้องและพ่อเลี้ยงก็มี กรณีที่ยกมากล่าวต่อไปนี้เป็นเพียงตัวอย่างของการเข้าสู่อาชีพ โดยการถูกล่วงหรือบังคับ

กรณีที่ 1 : ทิพย์ (นามสมมติ) เป็นลูกคนที่ 2 ในจำนวน 3 คนของครอบครัว บ้านเดิมอยู่จังหวัดทางภาคอีสาน แม่ของทิพย์แต่งงานใหม่หลังจากพ่อเสียชีวิตไปแล้ว เมื่ออายุได้ 14 ปีทิพย์ได้ถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน ทิพย์อายคนมาก ถ้าไม่เกิดเรื่องนี้ขึ้นเธอคงได้เรียนต่อ ม.2 เธอตัดสินใจหนีออกจากบ้าน ขอเงินแม่ได้ 200 บาท ตั้งใจไปหางาน ทำที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคตะวันออก ตอนแรกก็ได้งานบ้าน แต่ทำอยู่ได้ 3-4 เดือน เธอก็ถูกเจ้าของบ้านบังคับให้ไปขายตัวในช่อง ใหม่ ๆ เธอถูกกักขังและทุบตีทุกครั้งที่ไม่ยอมรับแขก

กรณีที่ 2 : ทองดี (นามสมมติ) บ้านเดิมอยู่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคอีสาน เรียนหนังสือแค่ป.3 ตอนที่ทองดีอายุได้ 12 ปี แม่เสียชีวิต ในปีเดียวกันนั้น พี่สาวของทองดีที่มีครอบครัวแล้วคนหนึ่งได้พาไปจังหวัดภูเก็ต โดยบอกว่าจะให้ไปทำงานเป็นเด็กเสริฟในร้านอาหาร พอไปถึงภูเก็ตพี่สาวก็เอาทองดีไปขายให้เจ้าของร้านอาหาร ในราคา 8,000 บาท พี่สาวเอาเงินไปทั้งหมดส่วนทองดีก็ถูกบังคับให้รับแขกในช่อง ที่ช่องนั้นทองดีและเพื่อนผู้หญิงอีกจำนวนมากถูกกักขัง และถูกบังคับให้รับแขก ใครไม่ยอมจะถูกทำร้ายด้วยวิธีที่ทารุณ เช่นเอาไฟบุหรี่จี้ ทองดีว่าผู้หญิงที่ถูกมาแล้วบอกป่วนกลับไปด้านหลังของช่องนี้ก็มี เมื่อตำรวจบุกเข้าทลายช่องนั้นทองดีถูกจับตัวส่งไปฟื้นฟูจิตใจที่บ้านพักของกรมประชาสงเคราะห์ เมื่อมีโอกาสได้กลับบ้านเธอก็กลับพบว่าตัวเองและพ่อที่อายุมาก ซ้ำยังเจ็บป่วย หมดที่พี่สาวไม่สนใจ ทองดีตัดสินใจกลับเข้าสู่อาชีพโสเภณีอีกด้วยหวังว่าจะหาเงินมารักษาพ่อ แต่ไม่นานนักพ่อก็เสียชีวิต

ได้กล่าวข้างต้นว่า ในปัจจุบันหญิงที่เข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศโดยสมัครใจ คงจะเป็นส่วนใหญ่ที่สุดของประชากรหญิงในอาชีพนี้ ถ้าพิจารณาข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับเหตุผลที่เข้าสู่อาชีพ บวกกับข้อมูลเชิงคุณภาพเท่าที่พอจะนำมาวิเคราะห์ได้ ทำให้สอดคล้อง

สันนิษฐานไม่ได้ว่าในกลุ่มหญิงที่บอกว่าเข้าสู่อาชีพนี้ด้วยความสมัครใจนั้น น่าจะแบ่งออกได้อีกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นพวกที่สมัครใจ เพราะการได้ยิน ได้รู้หรือได้เห็น “ตัวอย่าง” ของผู้หญิงคนอื่นที่ประสบความสำเร็จในอาชีพนี้ จนเกิดแรงจูงใจที่จะประสบความสำเร็จเช่นนั้นบ้าง หลายคนในกลุ่มนี้อาจจะถูก “ชวน” ตรง ๆ จาก “รุ่นพี่” หรือ “เพื่อน ๆ” ที่ทำงานนี้อยู่แล้ว แต่บางคนอาจถูก “สาย” หรือ “เอเยนต์” ที่ออกหาผู้หญิง ส่งให้สถานบริการ “กล่อม” จนเห็นดีเห็นงามด้วย ก็เลยตัดสินใจทำ ขอนำสังเกตที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพก็คือ เด็กสาวจำนวนมากในกลุ่มนี้มี “แผน” อย่างชัดเจนว่าจะทำงานนี้เพื่ออะไร จะเอารายได้ไปทำอะไร จะทำอยู่นานเท่าใด ฯลฯ และที่น่าสนใจก็คือการเข้าสู่ อาชีพนี้ได้เป็นไปโดยปราศจากการรับรู้ของพ่อแม่ หรือสมาชิกคนใดคนหนึ่งของครอบครัว ไม่ว่าจะรับรู้ในเชิงเห็นด้วย (สนับสนุน) หรือไม่เห็นด้วยก็ตาม จากตารางที่ 5 ผู้หญิงในกลุ่มย่อยนี้ได้แก่พวกที่บอกว่าเข้าทำอาชีพนี้เพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ (รายได้งาม ต้องการเงินไปช่วยครอบครัว ฯลฯ) และพวกที่บอกว่าเข้ามาทำงานนี้เพราะพ่อแม่ หรือเพื่อนแนะนำ ถ้านับเป็นสัดส่วนแล้ว กลุ่มนี้จะเป็นส่วนใหญ่ คือประมาณ 3 ใน 4 ของผู้ที่ให้คำตอบในเรื่องนี้

กลุ่มที่สอง ก็เป็นพวกที่กล่าวได้ว่าสมัครใจเหมือนกัน แต่เหตุที่สมัครใจทำนั้นต่างออกไป กล่าวคือกลุ่มนี้สมัครใจเพราะถูกเหตุการณ์ (ปัญหา) ที่หาทางออกไม่ได้ “บังคับ” สำหรับหลายคนในกลุ่มนี้ เหตุการณ์หรือปัญหาที่บังคับนั้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น ทะเลาะกับพ่อแม่ พี่-น้อง หรือสามี บางรายเมื่อขัดใจกับพ่อแม่หรือสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัวแล้วก็หนีออกจากบ้าน ในที่สุดเมื่อเอาตัวไม่รอดก็ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพนี้ ในบางกรณีปัญหาเฉพาะหน้าที่เผชิญอาจเกี่ยวกับเรื่องเงิน แต่ก็มิอะไรบางอย่าง ที่มากกว่านั้นที่ทำให้พวกเขาตัดสินใจทำงานนี้ อะไรบางอย่างที่ว่ามันอาจเป็นสถานการณ์ฉุกเฉิน ที่ไม่มีทางอื่นที่จะแก้ปัญหาได้ (ก็เลยเดินเข้าไปขอทำงานอยู่ในช่อง) ในตารางที่ 5 ผู้หญิงในกลุ่มนี้มีกว่า 1 ใน 5 เล็กน้อย

ตารางที่ 5
เหตุผลที่เข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ

เหตุผล	ร้อยละ	จำนวน
เหตุผลทางเศรษฐกิจ (รายได้ดี, ต้องการเงิน ฯลฯ)	61.5	291
พ่อ แม่ , เพื่อน แนะนำ	13.1	62
มีปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ , พี่น้อง , สามี	11.6	55
หางานอื่นทำไม่ได้ , เงินหมด , ตกงาน	10.6	50
ถูกหลอก	0.6	3
เหตุผลอื่น ๆ	2.5	12
รวม	100.0	473 *

* ไม่รวมหญิง 205 ราย ที่ไม่มีข้อมูลในเรื่องนี้

กรณีต่อไปนี้เป็นเพียงตัวอย่างของผู้หญิงทั้งในกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สอง :

กรณีที่ 3 : แก้ว (นามสมมติ) เป็นลูกสาวเพียงคนเดียวในจำนวนลูก 3 คนของครอบครัว บ้านเดิมอยู่จังหวัดทางภาคเหนือ ครอบครัวของแก้วไม่มีที่ดินทำกินของตัวเอง เลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างทำงานเกษตรของคนอื่น หลังจากเรียนจบ ป.6 ได้สักปี หรือสองปี ตอนอายุ 15 แก้วก็ขอตามเพื่อนรุ่นพี่คนหนึ่งไปทำงานขายบริการทางเพศในจังหวัดชายฝั่งทะเลแห่งหนึ่ง ใกล้กรุงเทพฯ แก้วตัดสินใจทำสิ่งนี้ก็เพราะว่า อยากให้ครอบครัวมีเงินสร้างบ้านและอยากมีที่ดินทำกินของตัวเอง แก้วรู้สึกว่าเป็นความรับผิดชอบของเธอ ที่จะทำเช่นนั้น แรก ๆ พ่อแม่และพี่ชายก็ไม่เห็นด้วย แต่เมื่อแก้วอธิบายให้ฟัง ทุกคนก็ยอม

กรณีที่ 4 : เป้ง (นามสมมติ) เป็นลูกคนที่สองและเป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัว ภูมิ-ลำเนาเดิมอยู่จังหวัดทางภาคเหนือ ครอบครัวของเป้งมีอาชีพทำนาและทำไร่ เป้งเริ่มเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศเมื่ออายุ 16 เนื่องจากมีผู้หญิงจากบ้านเดียวกันซึ่งทำงานนี้มาก่อนชวนให้ทำ ตอนแรกแม่ของเป้งห้าม เพราะเห็นว่า เป็นงานหนัก อีกทั้งไม่อยากให้ครอบครัวเป็นที่ดูถูกของชาวบ้าน แต่เป้งก็ยืนยันว่าจะทำ เพราะเธอทราบดีว่าครอบครัวต้องการเงิน เพื่อมาใช้หนี้ จำนวน 50,000 บาท ตอนที่เป้งทำงานนี้ใหม่ ๆ นั้น พ่อไม่ทราบ เพราะพ่อไปทำงานที่ สิงคโปร์ แต่ปีต่อมาพ่อก็รู้

กรณีที่ 5 : พิมพ์ (นามสมมติ) เป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ บ้านเดิมอยู่ภาคเหนือ ได้เรียนหนังสือถึงชั้น ม.3 แต่ในปีที่พิมพ์จบ ม.3 นั้นเอง พ่อก็ถูกจับในข้อหาค้าไม้เถื่อน ผลจากเหตุการณ์นี้ทำให้บ้านถูกยึด พิมพ์ต้องเลิกเรียนต่อเพื่อมาหางานทำช่วยครอบครัว แรก ๆ ก็ได้ทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟที่ร้านอาหารในเมือง แต่ทำอยู่ 2 เดือน เพื่อนในร้านเดียวกันก็ชวนไปหางานทำที่กรุงเทพฯ พิมพ์ไปไต่งานในสถานเริงรมย์แถวพัฒนาพงศ์ แต่เธออยู่ทำไม่ได้ เลยตัดสินใจกลับบ้าน ระหว่างนั่งแท็กซี่จะไปสถานีรถไฟก็เล่าเรื่องของตัวเองให้คนขับรถแท็กซี่ฟัง คนขับเสนอว่าจะพาไปฝากงานให้ที่สถานอาบอบนวดแห่งหนึ่ง พิมพ์ตกลง สถานอาบอบนวดนั้นรับพิมพ์เข้าทำงานและให้ค่านายหน้าแก่คนขับแท็กซี่ 2,000 บาท พิมพ์ทำงานบริการทางเพศตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

กรณีที่ 6 : นิด (นามสมมติ) อายุ 18 เกิดและเติบโตในจังหวัดทางภาคอีสาน และเพิ่งเข้าสู่อาชีพขายบริการเป็นครั้งแรกก่อนหน้าที่จะถูกสัมภาษณ์เพียงเดือนเดียว ไม่เคยคิดมาก่อนว่าตัวเองจะมาทำงานอย่างนี้ ในอดีตเคยทำงานบ้านและงานโรงงานมาแล้ว แต่ก็หาเงินไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว ตอนอายุได้ 16 ปี นิดแต่งงานกับผู้ชายคนบ้านเดียวกัน แต่อยู่กันได้ 3-4 เดือน สามีก็ถูกเกณฑ์ทหารต้องแยกกันอยู่ตลอดเวลาที่เป็นทหารสามีไม่เคยกลับมาเยี่ยมเลย ต่อเมื่อปลดประจำการแล้วจึงกลับ แต่นิดก็ต้องผิดหวังเพราะเขาได้ผู้หญิงอีกคนหนึ่งเป็นเมียตั้งแต่ยังเป็นทหารอยู่ แถมการแต่งงานกับผู้หญิงใหม่นั้นมีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องด้วย

ความผิดหวัง ความอับอาย ทำให้หนีอยู่บ้านไม่ได้ จึงตัดสินใจหนีไปที่อื่น ช่วงนั้นครอบครัวของเธอก็ต้องการเงินมาสร้างบ้านด้วย จึงตัดสินใจเข้าทำงานในช่อง โดยที่ไม่บอกให้ใครทราบ เธอหวังจะเก็บออมเงินสักก้อนเพื่อปลูกบ้าน แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะสมหวัง เพราะค่าแรงงานของเธอในเดือนแรก ก็ได้รับแบ่งเพียง 900 บาทเท่านั้น

กรณีที่ 7 : นารี (นามสมมติ) อายุ 18 ปี บ้านเดิมอยู่จังหวัดทางภาคเหนือตอนล่าง ครอบครัวทำนา ตอนอายุ 16 นารีได้เสียกับแฟนที่เธอคิดว่าจะแต่งงานด้วย แต่พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายไม่ชอบ และไม่เห็นด้วย การแต่งงานจึงเป็นไปไม่ได้ ความขัดแย้งในเรื่องนี้กับพ่อแม่ทำให้นารีผิดหวัง และในที่สุดก็ตัดสินใจหนีออกจากบ้าน เพื่อหางานทำจะได้เป็นอิสระ แต่หางานทำไม่ได้ เงินก็หมด ในที่สุดก็เข้าทำงานในสถานบริการทางเพศโดยไม่บอกให้พ่อแม่ทราบ หลายเดือนผ่านไปเธอกลับไปเยี่ยมบ้าน แต่ได้พบว่าตัวเองไม่สบายใจ และเริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่อีก จึงตัดสินใจกลับเข้าสู่อาชีพเดิมอีก

มีข้อแตกต่างที่น่าสังเกต ซึ่งแสดงในตารางที่ 6 คือ สัดส่วนของผู้หญิงที่ยังไม่เคยแต่งงาน ผู้หญิงที่แต่งงานอยู่กินกับสามี และผู้หญิงที่แยก หย่า หรือหม้าย แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างผู้ที่มาจากภาคอีสานและภาคกลางฝ่ายหนึ่ง กับผู้ที่มาจากภาคเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง สำหรับผู้ที่มิถุนาลำเนาเดิมอยู่ภาคอีสานและภาคกลางประมาณร้อยละ 26 และ 27 ตามลำดับ ยังไม่เคยแต่งงาน ประมาณร้อยละ 14 มีสามีที่ยังอยู่กินด้วยกัน แต่มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นผู้ที่แยก หย่า หรือหม้ายนั้นก็เป็นหม้าย (57.6 % สำหรับผู้หญิงภาคอีสาน; 55.2 % สำหรับผู้หญิงจากภาคกลาง) ส่วนผู้หญิงจากภาคเหนือนั้นตรงกันข้าม คือประมาณ 2 ใน 3 ไม่เคยแต่งงานเพียงร้อยละ 3.3 มีสามีที่ยังอยู่กินด้วยกันและร้อยละ 30.4 แยก หย่า หรือเป็นหม้าย คำถามเกิดขึ้นว่า ทำไมจึงมีความแตกต่างกันเช่นนี้ ?

ตารางที่ 6

สถานภาพสมรสของหญิงบริการ จำแนกตามภูมิภาคเฝ้าเคม

สถานภาพสมรส	ภาค		
	เหนือ	อีสาน	กลาง
ไม่เคยแต่งงาน	65.5	26.1	27.6
อยู่กินกับสามี	3.3	14.1	13.8
แยก หย่า หม้าย	30.4	57.6	55.2
แยก หย่า จากสามีแต่อยู่กับคู่ขา	0.9	1.6	3.4
มีทั้งสามี และคู่ขา พร้อมกัน	*	0.5	*
รวม	100.0	100.0	100.0
จำนวน	461	184	29

*ไม่มีหญิงในกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากข้อมูลมีไม่พอ บทความนี้ไม่สามารถเสนอคำตอบสำหรับคำถามนี้ได้ แต่
ก็ใคร่จะตั้งข้อสันนิษฐานว่า บางทีข้อแตกต่างในสถานภาพสมรสของหญิงบริการที่เห็นใน
ตารางที่ 6 นี้ อาจจะสะท้อนให้เห็นถึงเหตุผลที่แตกต่างกันในการเข้าสู่อาชีพนี้ของหญิง
บริการที่มาจากภาคเหนือกับหญิงจากภาคอื่น ๆ บ้างก็ได้ ถ้าข้อสันนิษฐานนี้ถูกต้องก็น่า
ถามต่อไปว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่ความแตกต่างในเหตุผลของการเข้าสู่อาชีพนั้น จะเนื่องมา
จากการที่สังคมและวัฒนธรรมของภาคต่าง ๆ ให้การยอมรับอาชีพขายบริการทางเพศแตก
ต่างกัน เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูล เราไม่สามารถจะวิเคราะห์ลึกลงไปกว่านี้ได้ ในบทความ
นี้

ตารางที่ 7
อายุเมื่อแรกเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ

อายุ (ปี)	ร้อยละ	จำนวน
ต่ำกว่า 15	8.4	57
15-17	31.9	216
18-20	29.4	199
21-24	15.0	102
25-29	9.1	62
30 หรือมากกว่า	6.2	42
รวม	100.0	678
อายุมัธยฐาน = 18.8		

โดยเฉลี่ยแล้วหญิงในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษานี้ เริ่มเข้าสู่อาชีพประมาณอายุ 18 ปี (Median=18.8) (ตารางที่ 7) แต่ก็มีถึงร้อยละ 40 ที่เริ่มอาชีพขายบริการทางเพศก่อนอายุ 18 ปี กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ 2 ใน 5 ของหญิงในกลุ่มตัวอย่างนี้ เริ่มต้นอาชีพนี้ด้วยการเป็น “โสเภณีเด็ก” อย่างไรก็ตามถ้าถ้อยอายุขณะที่ทำการสำรวจเป็นเกณฑ์ ผู้ที่เข้าขายเป็นโสเภณีเด็กมีร้อยละ 12 เท่านั้น (ซึ่งก็นับว่ามาก) ยิ่งกว่านั้น มากกว่าร้อยละ 8 เข้าสู่อาชีพเพศพาณิชย์ตอนอายุต่ำกว่า 15 ภายใต้สถานการณ์ปกติทั่วไป เป็นการยากที่จะเชื่อว่าเด็กอายุต่ำกว่า 15 จะตัดสินใจเป็นโสเภณีด้วยตัวเอง เว้นเสียแต่ว่าเด็กเหล่านี้จะอยู่ในสถานการณ์ที่ล่อแหลมอยู่แล้ว เช่นเด็กที่หนีออกจากบ้านที่มีปัญหา หรือเด็กเร่ร่อน หากไม่ก็คงมีคนอื่นตัดสินใจให้ ชักจูงหรือล่อลวงบังคับมา

ตารางที่ 8

อายุเมื่อแรกเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ จำแนกตามภูมิภาคเดิม

อายุเมื่อแรกเข้าสู่อาชีพ	ภาค			
	เหนือ	อีสาน	กลาง	พม่า
ต่ำกว่า 15	9.5	5.4	6.9	25
15-17	36.5	22.8	17.2	25
18-20	30.7	27.7	13.8	50
21-24	13.7	17.4	24.1	-
25-29	5.7	16.3	20.7	-
30 หรือมากกว่า	3.9	10.3	17.2	-
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	460 *	184	29	4

Missing = 1

เมื่อจำแนกหญิงในกลุ่มตัวอย่าง ตามอายุตอนเริ่มเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ และตามรายภาคก็เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างหญิงจากภาคเหนือกลุ่มหนึ่ง กับหญิงจากภาคอีสานและภาคกลางอีกกลุ่มหนึ่งดังปรากฏในตารางที่ 8 ข้อแตกต่างนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในทัศนคติ และการเข้าสู่อาชีพนี้ ของหญิงเหล่านั้นก็ได้ การเข้าสู่อาชีพเมื่ออายุต่ำกว่า 18 (คือเป็นโสเภณีเด็กในตอนเริ่มต้น) นั้น สำหรับหญิงจากอีสานและหญิงจากภาคกลางมีเพียงจำนวนน้อย (28 % และ 24 % ตามลำดับ) แต่หญิงจากภาคเหนือมีตั้งเกือบครึ่งหนึ่ง (46%) น่าเสียดายที่ข้อมูลเชิงปริมาณที่เราไม่มีเพียงพอที่จะให้วิเคราะห์ลึกลงไปประเด็นนี้ แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีอยู่ก็ดูเหมือนจะชี้ว่า เนื่องจากบริการเพศ

พาณิชย์ได้ปฏิบัติกันมาในชุมชนชนบทหลายแห่งของภาคเหนือเป็นเวลานาน คนจำนวนมากที่นั่นจึง “คุ้นเคย” กับการปฏิบัตินี้ จนเห็นว่าเป็นวิธีการทำมาหากินที่ธรรมดาไปแล้ว ในทัศนะของหลายคนมันอาจ “ธรรมดา” และเป็นที่ยอมรับได้พอ ๆ กับการทำงานรับจ้างหรือทำงานในโรงงาน แต่มันดีกว่าตรงที่ให้รายได้สูง ดูเหมือนว่าหญิงจากภาคเหนือที่ทำอาชีพนี้แทบจะไม่ประสบกับแรงกดดัน หรือการลงโทษทางสังคมเลย เมื่อกลับภูมิลำเนาเดิมดังจะเห็นได้จากข้อความที่ยกมาจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้ :

- ถาม : ...พอแม่เราทำไร่ไร่ใหม่ที่เราทำงานอย่างนี้แต่ชาวบ้านละ
เขามองเราอย่างไรบ้าง
- ตอบ : ส่วนมากเขาก็รู้กันหมดแหละนะ ทางบ้านโน้นนะส่วนมากเด็กก็
มากัน พุดไป แล้วก็แบบว่าอิตกันทั่วเลย อย่างจี
- ถาม : อ้อ...เธอ...แสดงว่าเมื่อเรากลับไปก็ไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาด
อะไร
- ตอบ : แบบ...เค้าไม่ถือ
- ถาม : เขาไม่ดูถูกเราเธอ
- ตอบ : เขาไม่ถือ...ไม่เหมือนภาคนี้แหละ คิคคิไปแล้วนะทางโน้นเขาไม่
ถือใจ เขาถือว่าเขาก็คงมาเราก็มาอย่างเจี๊ย ไม่ถือ
- (IDC 2 : 231-249 , หญิงจากภาคเหนือ)

-
- ถาม : แล้วเวลากลับบ้านนี้ ทางบ้านเขามีความรู้สึกยังไง หมายถึงคน
รอบข้างนะ
- ตอบ : คนรอบข้างเธอ
- ถาม : เขารู้ใหม่ว่า...
- ตอบ : เพื่อน ๆ อย่างจีเธอ
- ถาม : ทั้งเพื่อน ทั้งชาวบ้านในหมู่บ้านเดียวกัน
- ตอบ : ชาวบ้านบางคนก็ไม่ว่าอะไร บอกดีใจด้วยนะ มีเงินใช้กลับบ้าน
บางคนก็ดูอึ้ง

- ถาม : เราเห็น...
- ตอบ : เขาเห็นเรา แบบเขาใช้ทางตา ดูแบบรังเกียจอะไรยังงี้ เป็นผู้หญิง
ชายตัว
- ถาม : มีคนเคยว่าไหม
- ตอบ : ก็มี ก็ได้ยินอยู่เหมือนกันแหละ แต่ก็ไม่สนใจ
(IDC 7 : 108-126 , หญิงภาคเหนือ)
-
- ถาม : แล้วเวลาเรากลับไปเยี่ยมบ้านมีความรู้สึกใหม่ว่าเพื่อนบ้านเขา
มองเราเหมือนเดิม ธรรมดา หรือว่าเขามองเราแปลก ๆ ไป
- คนที่ 1 : เขามองเหมือนเดิม
- คนที่ 3 : ธรรมดา
- ถาม : มองเหมือนเดิม
- คนที่ 1 : เขาก็มากิน มาเที่ยว เล่นอะไรกัน
- ถาม : เขาก็มาพูด มาคุยกับเราปกติ ไม่ได้ว่า ไม่ได้ทำรังเกียจอะไรใหม่
- คนที่ 1 : ไม่ทำรังเกียจหรอก
- ถาม : อ้อ...แล้วเขาจะมาถามเราใหม่ว่า เราทำงานอะไร งานที่ทำเป็นใน
สนุกไหม อะไรอย่างงี้ เขามาถามใหม่
- คนที่ 3 : ไม่ถามหรอก
- คนที่ 1 : ส่วนมากจะไม่ถามเรื่องนั้น ส่วนมากเขาจะถามว่าไปอยู่โน้นมีแฟน
กี่คน มีอะไรยังงี้ ก็พูดคุยกัน
- ถาม : ส่วนมาก เรื่องแบบนี้ไม่ถามกันใช่ไหม
- คนที่ 2 : ส่วนมากถ้าเราไปอยู่บ้านนี้ เขาก็ดีใจที่เห็นหน้าเรา
- ถาม : อ้อ...ดีใจ ถ้าเจอก็คุยกัน แต่ว่าจะไม่ถามเรื่องงาน
- คนที่ 1 : แต่ว่าทางเหนือจะไม่คุยแบบ...(ฟังไม่ชัด) ไม่ดูถูกอะไรกันเลย
- คนที่ 2 : มี แต่มากินเหล้า กินอะไรกัน
- ถาม : เอาเหล้ามากินกัน ดมไม้กินกัน สนุกกันไปชะอีก ใช่ไหม
- คนที่ 1 : ดีใจด้วยซ้ำ

คนที่ 3 : เขามาค้นรับเรา

(FGD5 : 2243-2291 , กลุ่มหญิงภาคเหนือ)

ถาม : ถามจริง ๆ เถอะ เวลาไปเยี่ยมบ้านนี้ รู้สึกว่าเราต้องหลบคนหรือเปล่า

ตอบ : ฮี (ไม่)

ถาม : ไม่เลย ?

ตอบ : ไม่หลบ

ถาม : หรือว่า เพราะว่าใคร ๆ เขาก็เป็นอย่างนี้...

ตอบ : เป็นอย่างนี้ทั้งหมดแหละ

ถาม : จริงหรือครับ

ตอบ : จริง

ถาม : ถ้าสมมติวันหนึ่งผมไปเยี่ยมบ้านคุณ...ผมจะสังเกตได้อย่างไรว่าใครเป็นใคร ใครทำ (งานนี้) ใครไม่ทำ มีอะไรเป็นเครื่องสังเกตหรือว่ารู้กันเฉพาะพวกผู้หญิง

ตอบ : รู้แต่ผู้หญิง ผู้ชายก็รู้เหมือนกันแหละถ้าถามเขา ก็ได้เนี่ย

ถาม : ...พวกเพื่อนผู้ชาย เพื่อนผู้หญิงที่อยู่บ้านเขารังเกียจเราไหม

ตอบ : ไม่มีหรอก

ถาม : หรือว่าเขารังเกียจ...

ตอบ : ฮี (ไม่)...พี่น้องเขาก็เป็นอย่างนี้ บางคนก็มี

ถาม : พวกผู้ชายเองนะเหรอ

ตอบ : น้องสาวเขานะ

ถาม : อ้อ...พี่สาว น้องสาวเขาก็เป็นอย่างนี้

ตอบ : บางครั้งก็เป็นอย่างนี้ เขาไม่รังเกียจหรอก

(IDC9 : 516-556 , หญิงจากภาคเหนือ)

ในบริบททางสังคมดังเช่นที่กล่าวข้างต้น คงไม่เป็นการยากเท่าไรที่หญิงสาวจากชนบททางภาคเหนือจะตัดสินใจเข้าสู่อาชีพนี้ ในเมื่อแรงกดดันและโทษที่จะได้รับทางสังคมก็มีไม่มากหรือไม่รุนแรง แต่แรงผลักดันและปัจจัยดึงดูดให้เข้าสู่อาชีพนี้ (เช่น ความยากจนที่มีอยู่ทั่วไปในชนบท และรายได้ที่ส่งกลิ่นหอมหวานจากอาชีพนี้) ก็เป็นสิ่งที่ประจักษ์และตอกย้ำอยู่ทุกวัน จึงไม่เป็นการยากที่หญิงสาวและครอบครัวของเธอจะเลือกเข้าสู่อาชีพนี้เมื่อโอกาสเปิดให้

6. ความสัมพันธ์กับครอบครัว

ไม่ว่าหญิงสาวจะเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศด้วยเหตุผลใดก็ตาม การติดต่อรหว่างเธอกับครอบครัวก็ยังมี และดำเนินไปอยู่บนพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ในฐานะสมาชิกของครอบครัว (Family ties) และความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจกับครอบครัว (economic ties)

ความสัมพันธ์ในฐานะสมาชิกของครอบครัวนั้น เป็นผลที่ตามมาโดยอัตโนมัติของการเกิดมาเป็นลูกสาวของครอบครัว และเป็นพี่หรือน้องของสมาชิกคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว ความสัมพันธ์นี้กำหนดได้ด้วยความรู้สึกผูกพันด้วยความรัก และการสนับสนุนด้วยประการต่าง ๆ แต่ความรู้สึกเช่นนี้ก็วัดไม่ได้ง่าย ๆ โดยเฉพาะในบริบทของสถานบริการทางเพศ กระนั้นก็ตาม ข้อมูลดังที่แสดงในตารางที่ 9 ก็พอจะชี้ให้เห็นได้ว่า ถ้าเลยจากขอบเขตของสถานบริการทางเพศอันเป็นที่ ๆ หญิงนั้นทำงานอยู่แล้ว ก็มีแต่สมาชิกในครอบครัวของเธอเท่านั้น ที่จะให้การสนับสนุนแก่เธอได้ในแทบทุกด้าน ดังจะเห็นได้ว่าหญิงในกลุ่มตัวอย่างบอกว่า พวกเธอจะปรึกษาสมาชิกในครอบครัวของเธอ (พ่อ แม่ พี่ น้อง ญาติสามี) ถ้าหากมีปัญหาเกี่ยวกับเงิน (16.8 %) สุขภาพ (5.5 %) เพื่อน (15.8 %) ปัญหาครอบครัว (39.2 %) และปัญหาเกี่ยวกับที่ทำงาน (4.7 %) แต่แน่นอน คนที่จะหันไปปรึกษาได้ง่ายกว่าย่อมเป็นคนที่อยู่ใกล้ ๆ เช่น เจ้าของสถานบริการ และเพื่อนหญิงคนอื่นในที่ทำงานเดียวกัน ซึ่งเป็นของธรรมดา

ตารางที่ 9
ร้อยละของหญิงขายบริการ
จำแนกตามประเภทของผู้ที่จะไปขอคำปรึกษา ถ้ามีปัญหาด้านต่าง ๆ

ผู้ที่จะไปขอคำปรึกษา	ปัญหา				
	เรื่องเงิน	สุขภาพ	เรื่องแฟน	เรื่องครอบครัว	เรื่องในที่ทำงาน
เจ้าของสถานบริการ	53.1	27.6	4.1	17.0	37.5
เพื่อนหญิงในที่ทำงาน					
เดียวกัน	18.9	17.4	54.6	22.6	43.2
พ่อแม่, พี่น้อง,ญาติ,สามี	16.8	5.5	15.8	39.2	4.7
เพื่อน,แฟน (ที่อยู่อื่น)	1.3	0.9	3.2	2.5	1.9
ลูกค้าประจำ	0.7	0.3	0.1	0.3	0.9
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	-	46.6	-	0.1	-
ไม่มีคนปรึกษา/ไม่ทราบ	9.1	1.7	22.1	18.3	11.8
รวม	100.0	100.0		100.0	100.0

ความสัมพันธ์กับครอบครัวที่แท้จริง จะกำหนดรู้ได้จากความถี่ของการติดต่อระหว่างหญิงขายบริการทางเพศกับครอบครัวของเธอ การติดต่อทางจดหมาย หรือการไปเยี่ยมกัน เป็นสิ่งที่น่าจะปฏิบัติกันโดยส่วนมาก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานบริการทางเพศโดยมากมีการควบคุมในเรื่องการติดต่อกับบุคคลภายนอกที่เข้มงวด ดังนั้นการติดต่อจึงเกิดขึ้นไม่ได้ง่าย และกับทุกคน⁵ การไปเยี่ยมบ้านเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันแพร่หลาย แต่สิ่งนี้ก็มิได้เกิดขึ้นบ่อยนัก เนื่องจากการเข้มงวดในเรื่องเงิน (รายได้) ของหญิงบริการ หญิงบริการจะได้รับอนุญาตให้

เดินทางไปทีอื่น (ไม่ว่าจะไปเยี่ยมบ้าน หรือ ย้ายสำนัก) ได้ก็ต่อเมื่อเธอได้ใช้สินหนี้ (เงินที่เธอเบิก หรือให้เบิกมาล่วงหน้า) หหมดแล้วเท่านั้น คราบใดที่เธอยังมีพันธะนี้อยู่ เธอก็ไปไหนไม่ได้

การเยี่ยมอีกแบบหนึ่ง (ที่ยังไม่เคยปรากฏในรายงานการศึกษาอื่น) ซึ่งเราพบในการศึกษานี้ คือ การที่สมาชิกในครัวเรือน (พ่อ แม่) มาเยี่ยมหญิงบริการ ณ สถานบริการที่เธอทำงานอยู่⁶ การมาเยี่ยมแบบนี้ ส่วนมากเป็นการมาเยี่ยมเพราะความคิดถึง หรือเพราะต้องการเงิน (หรือทั้งสองอย่าง) หญิงบริการหลายคนบอกว่า พ่อ แม่ของเธอมาเยี่ยมและมารับเงินถึงที่ ๆ เธอทำงานอยู่ ไม่ว่าการเยี่ยมเช่นนั้น จะมีเหตุผลมาจากอะไรก็ตาม อย่างน้อยมันก็แสดงให้เห็นว่าครอบครัวของหญิงบริการได้ยอมรับ (หรือจำเป็นต้องยอมรับ) อาชีพขายบริการในระดับที่มากพอสมควร อย่างน้อยก็ในฐานะเป็นกลยุทธ์หรือทางออกอย่างหนึ่งเพื่อความอยู่รอดในทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ชีวิตของหญิงขายบริการทางเพศในสถานบริการราคาต่ำนั้น เต็มไปด้วยความไม่มั่นคง ไม่มีอะไรแน่นอน เป็นชีวิตที่โดดเดี่ยวและเหงาในหลาย ๆ ด้าน ในบางแห่งหญิงเหล่านี้ได้รับการปฏิบัติเหมือนมีโซ่มุขย ห้องนอน (ซึ่งก็เป็นที่ยึดกับที่ไว้รับแขก) สกปรก คับแคบ อุดอู๋ แสงสว่างส่องไม่ถึง การถ่ายเทอากาศมีน้อยมาก ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ หญิงบริการจะต้องรับแขกทุกประเภทแทบไม่มีข้อยกเว้น ไม่ว่าตัวเองจะมีความรู้สึกเช่นใดก็ตาม ดังนั้นจึงไม่แปลกเลยที่จะเห็นว่าหญิงเหล่านี้จำนวนมากพยายามจะ “หนี” จากความจริงที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้าด้วยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่การฟังเพลง แต่งตัว อ่านหนังสือการ์ตูน หรือแม้แต่ฝันถึงอนาคตที่สดใสของตัวเองไปวันหนึ่ง ๆ⁷ บางทีการที่หญิงบางคนชักชวนพี่หรือน้อง หรือญาติ และเพื่อนบ้านมาทำงานอยู่ในที่เดียวกันด้วยก็อาจเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ชีวิตเหงาหน่อยลง และอบอุ่นขึ้นได้บ้างในยามที่ต้องการคนให้กำลังใจ ดังจะเห็นได้ว่ามีถึง 21 % ของหญิงในกลุ่มตัวอย่างที่รายงานว่ามิหรือเคยมีพี่น้องที่ทำงานนี้ 40 % บอกว่ามีญาติ หรือไม่กี่ลูกพี่ลูกน้องที่ทำงานนี้ (ตัวเลขไม่ได้แสดงในตาราง) ความแตกต่างระหว่างหญิงจากภาคต่าง ๆ ในเรื่องนี้เห็นได้ค่อนข้างชัด ดังที่แสดงในตารางที่ 10 กล่าวคือหญิงจากภาคเหนือเป็นพวกที่มีพี่น้อง ญาติ ลูกพี่ลูกน้องและเพื่อนจากอำเภอเดียวกันที่ทำงานขายบริการมาก ที่สุด การทำเช่นนี้ ในแง่หนึ่งก็ทำให้ได้อยู่ใกล้ชิดกับคนที่ตัวเองมีความสัมพันธ์อยู่แล้ว และทำให้

ชีวิตไม่เหงาเกินไปด้วย บางทีนี่อาจเป็นคำอธิบายว่าทำไมในหมู่บ้านบางแห่ง หรือในบางท้องถิ่น จึงมีหญิงสาวจำนวนมากออกไปทำงานนี้

ตารางที่ 10

ร้อยละของผู้ที่บอกว่า รู้จัก หรือมีบุคคลประเภทต่าง ๆ (ตามที่เจาะจงถาม)
จำแนกตามภาคอันเป็นภูมิภาคเดิม

บุคคลประเภทต่าง ๆ	ภาค		
	เหนือ	อีสาน	กลาง
พี่,น้อง,ที่ทำงานอย่างเดียวกัน	21.3	20.1	17.2
ญาติที่ทำงานอย่างเดียวกัน	49.2*	21.2*	17.2*
หญิงจากอำเภอเดียวกันที่ทำงานอย่างเดียวกัน	82.9*	45.1*	34.5*
เพื่อนหญิงที่ทำงานอื่น อยู่ในเมืองนี้	32.3*	44.6*	58.6*
เพื่อนหญิงที่อยู่ทางบ้าน ที่ติดต่อกันอยู่เสมอ	38.4	36.4	34.5
แฟน (คนรัก)	21.0	25.5	37.9
จำนวน	461	184	29

* $P < .005$

ร้อยละในแต่ละสดมภ์ ไม่ได้รวมกันเป็น 100 เนื่องจากเลือกมาเฉพาะรายที่ตอบว่า “มี” ในแต่ละรายการเท่านั้น

ตารางที่ 11
การใช้เงินในเรื่องต่าง ๆ
(ร้อยละของผู้ที่ตอบว่าใช่ในแต่ละรายการ , จัดลำดับคำตอบตามความสำคัญ)

รายการใช้เงิน	คำตอบที่ 1	คำตอบที่ 2	คำตอบที่ 3
ใช้ส่วนตัว (อาหาร,เครื่องแต่งตัว ฯลฯ)	24.0	39.6	31.0
ส่งกลับบ้านให้พ่อแม่,พี่น้อง,ญาติ	49.4	23.5	8.7
ใช้หนี้	14.0	17.8	16.4
ใช้ในครอบครัวของตัวเอง	5.5	7.7	3.7
ออมไว้, ฝากธนาคาร	6.3	7.2	13.5
ใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ	0.7	4.1	26.7
รวม	100.0	100.0	100.0

ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงขายบริการและครอบครัว โดยผ่านช่องทางเศรษฐกิจนั้น เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด ในตารางที่ 5 ที่ได้แสดงมาแล้วข้างต้น เราได้เห็นแล้วว่าหญิงในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (61.3 %) เข้ามาทำอาชีพนี้ก็เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจบังคับ และความจำเป็นทางเศรษฐกิจเหล่านั้น ก็เป็นความจำเป็นของครอบครัว มากกว่าเป็นของตัวเอง ข้อมูลในตารางที่ 11 ช่วยยืนยันข้อนี้ได้ เช่น ประมาณครึ่งหนึ่งของหญิงในกลุ่มตัวอย่าง ตัวอย่างบอกว่าการส่งเงินไปให้ทางบ้านเป็นความสำคัญอันดับสูงสุด และเมื่อรวมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวอีก 2 รายการ คือ การใช้หนี้ และการใช้จ่ายในครอบครัวตัวเองเข้าด้วยแล้ว สัดส่วนก็ยิ่งสูงถึงกว่า 3 ใน 4 มีหญิงเพียงประมาณ 1 ใน 4 เท่านั้นที่เห็นว่าการใช้จ่ายส่วนตัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (คือจัดอันดับคำตอบเรื่องนี้ไว้เป็นอันดับต้น) โดยสรุปแล้วข้อมูลในตาราง

ที่ 11 แสดงให้เห็นว่า สำหรับหญิงในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แล้ว ครอบครัวมาก่อนและมีความสำคัญกว่าเรื่องของตัวเอง ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นด้วยว่าหญิงเหล่านี้ยังใกล้ชิดผูกพันอยู่กับครอบครัวมากเพียงใด

เงินที่หญิงเหล่านี้ส่งไปบ้าน เป็นค่าใช้จ่ายหลายเรื่องสำหรับครอบครัว เช่น ใช้หนี้ เป็นค่าเล่าเรียนของน้อง สร้างบ้าน ซื้อของใช้ต่าง ๆ เข้าบ้าน ใต้ถุนหรือซื้อที่ดินและเป็นค่ารักษาพยาบาลสมาชิกที่เจ็บป่วยในครอบครัว ข้อความที่คัดมาจากการสนทนากลุ่มต่อไปนี้ชี้ให้เห็นว่าความช่วยเหลือที่หญิงเหล่านี้ให้แก่ครอบครัวของพวกเธอ มีความสำคัญเพียงใด แต่ก็ต้องไม่ลืมว่า ไม่ใช่หญิงทุกคนที่ทำได้เช่นนี้ หญิงที่เข้าสู่อาชีพนี้บางคนประสบความสำเร็จ บางคนล้มเหลว นอกจากนี้ยังมี “หญิงที่ดี” คือพวกที่ไม่ลืมครอบครัวและเก็บเงินส่งให้พ่อแม่ หรือพี่น้องได้ และ “หญิงที่ไม่ดี” คือพวกที่อยู่และทำงาน (รับแขก) ไปวัน ๆ อย่างไร้จุดหมาย ไม่สามารถเก็บออมส่งเงินให้ทางบ้านได้ ไม่มีอะไรเหลือเมื่อเลิกอาชีพนี้

ถาม : รายได้ที่เราหาได้นี้ เราต้องเอาไปให้พ่อแม่เป็นส่วนใหญ่ หรือว่าเป็นส่วนน้อย

คนที่ 5 : ส่วนใหญ่...เกือบทั้งหมดแหละนะ

ถาม : ที่ส่งไปนี้ ทุกคนส่งไปให้พ่อแม่ ที่ส่งไปให้น้องให้คนอื่น ส่งไปให้คนอื่น ๆ เรียนหนังสือมีหรือเปล่า ?

คนที่ 1&2 : มี

ถาม : น้องละ มีหรือเปล่า ส่งให้น้องให้พี่เรียนหนังสือหรือเปล่า

คนที่ 3 : ส่งให้น้อง

คนที่ 1 : ส่งให้น้องเรียนหนังสือ แต่พี่ไม่ได้เรียน

ถาม : ชื่ออะไรในครอบครัวมั่ง ถ้ามีหนี้ก็ใช้หนี้ใช้ไหม

คนที่ 5 : ถ้ามีหนี้ก็ใช้หนี้ ไม่งั้นก็ซื้อของใช้ในบ้าน

ถาม : หรือว่าเอาไปซื้อของที่ เป็นของค่อนข้างฟุ่มเฟือย เช่น โทรี ตู้เย็น สเตริโอ อย่างเงี้ย

คนที่ 5&2 : มันก็มีส่วน

คนที่ 5 : ก็เห็นชาวบ้านเขามีอะไร บ้านเราไม่มีอะไร แล้วก็โง่ละ ถ้าเกิดเพื่อน ๆ มาเที่ยว (บ้านเรา) อะไรอย่างเงี้ย เราก็อย่าเขาไม่มีน้ำเย็นให้เขากิน อะไรอย่างเงี้ย

ถาม : ...ซื้อรถปิคอัพให้พ่อแม่มีไหม ซื้อรถเก๋งให้พ่อแม่มีไหม

คนที่ 5 : ไม่มี

คนที่ 4 : มีแต่มอเตอร์ไซด์

คนที่ 3 : มีแต่มอเตอร์ไซด์ ที่รี คู่เย็น

ถาม : ...เคยคิดถึงอนาคตว่า ถ้าเด็กไปนี่เราจะทำอะไรทำกินของเราในอนาคต คิดจะทำอะไร (สำหรับอนาคต) หรือเปล่า หรือว่าทำได้ทำแล้วหรือยัง

คนที่ 5 : ก็ เมื่อเราเด็กอย่างนี้ไปใช้ไหม เรามีนา เราก็กลับไปทำนา

ถาม : แล้วเงินที่หาได้นะ ซื้อ (นา) หรือเปล่า

คนที่ 5 : ก็เอาไปซื้อ ดิ

(FGD 2 : 350-440 , กลุ่มหญิงภาคเหนือ)

ถาม : 4-5 เดือน น้องส่ง (เงินให้ทางบ้าน) ที่หนึ่ง ส่งเท่าไร

คนที่ 1 : บางทีเอาไปสร้างบ้านด้วย หมิ่น สองหมื่น

ถาม : หมิ่น สองหมื่น เงินนี้เป็นเงินเก็บของเรา หรือเงินที่เราเบิก

คนที่ 1 : ก็เอากับเขาด้วย

ถาม : แล้วน้องล่ะ ส่งหรือเปล่า ให้ทางบ้านหรือเปล่า

คนที่ 5 : ไม่ส่ง พ่อลงมาเอาเอง

(FGD5 : 788-803 , กลุ่มหญิงภาคเหนือ)

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ย้ำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่หญิงขายบริการทางเพศมีกับครอบครัวของตนนั้น สอดคล้องกับบทบาทตามประเพณีดั้งเดิมของหญิงในสังคมไทยโดยทั่วไป ผู้รู้ในด้านประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทยหลายท่านให้ทัศนะที่สอดคล้องกันว่า

หญิงไทยมีบทบาทอย่างสำคัญในด้านเศรษฐกิจของครอบครัวมาแต่ไหนแต่ไร (ดูได้จากงานของนิธิ เอียวศรีวงศ์ 2535; Hantrakul, 1983; Kirsch 1975, 1982 เป็นต้น) แต่เดิมนั้นบทบาทในด้านนี้ของหญิงสำคัญยิ่งกว่าบทบาทของชายด้วยซ้ำ ดังเช่นในยุคศักดินา (ซึ่งกินเวลา ส่วนใหญ่ของประวัติศาสตร์สังคมไทย) นั้น ผู้ชายมักถูกเกณฑ์แรงงานไปรับใช้เจ้านายปีละ 6 เดือน ผู้หญิงต้องทำงานผลิตแทบทุกอย่าง ตั้งแต่งานในไร่นาจนถึงการค้าขายในตลาด และการจัดการเศรษฐกิจในครัวเรือน ผู้รู้บางท่านถึงกับลงความเห็นไว้ในสังคมไทยนั้นเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นงานผู้หญิง (ซึ่งถือกันว่าเป็นเรื่อง “โลก ๆ”) ส่วนเรื่องที่เป็นของผู้ชาย (Men's domain) คือเรื่องการเมืองและศาสนา (ซึ่งถือว่า “สูง” กว่า) [Kirsch 1975] บทบาทของหญิงในด้านเศรษฐกิจของครอบครัวนี้ยังมีความสำคัญมากอยู่ในปัจจุบัน สำหรับหญิงที่เข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ ที่เกิดจากการเอาของรักในร่างกายของเธอเข้าแลกนั้นช่วยให้เธอทำหน้าที่ตามที่คาดหวังในบทบาทของเธอได้ กล่าวคือ นอกเหนือจากทำให้คนที่ใช้พวกเธอเป็นเครื่องมือค้ากำไร มีรายได้อย่างเป็นกอบเป็นกำแล้ว เงินที่หญิงเหล่านี้ส่งกลับบ้านยังได้ช่วยเหลือครอบครัวของพวกเธอในชนบทในหลายด้าน นักมานุษยวิทยาท่านหนึ่ง ตั้งข้อสังเกตว่า “อาชีพหาบเร่ ค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ช่วยทำให้ผู้หญิงในรุ่นแม่ของหญิงขายบริการทุกวันนี้ประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่ของลูกผู้หญิงที่ดีได้ฉันใด อาชีพค้าประเวณีก็ได้ช่วยให้ผู้หญิงรุ่นลูกของพวกเธอจำนวนไม่น้อย ทำหน้าที่ตามบทบาทของลูกผู้หญิงที่ดีได้ อย่างประสบความสำเร็จฉันนั้น ทั้งรุ่นแม่และรุ่นลูกต่างก็เหมือนกัน ตรงที่พยายามทำตามปทัสถานที่กำหนดให้พวกเธอเป็นผู้สนับสนุนครอบครัว ชุมชน และสถาบันอื่น ๆ ในสังคมไทย” (Muecke 1992 : 891)

7. ความสัมพันธ์กับเจ้าของสถานบริการ

การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหญิงขายบริการ กับเจ้าของสถานบริการที่จะกล่าว ณ ที่นี้ จะจำกัดอยู่ในเรื่องต่อไปนี้เท่านั้น : (1) การทำงานและความมีอิสรภาพที่จะไปไหนมาไหนนอกสถานบริการ; (2) รายได้ และ (3) การดูแลสุขภาพ

สถานบริการส่วนใหญ่มีกฎที่เข้มงวด จุดมุ่งหมายของกฎเหล่านี้ก็อธิบายตัวมันเองชัดเจนอยู่แล้ว นั่นคือการควบคุมหญิงบริการ เพื่อจะได้ทำการค้ากำไรจากแรงงานของพวก

เธอได้สะดวก ที่พบเห็นโดยทั่วไป ก็คือกฎเกี่ยวกับการทำงาน และจำกัดการไปไหนมาไหนนอกสถานบริการ ในแทบทุกแห่งที่เราได้เข้าศึกษา หญิงบริการจะต้องทำงานวันละไม่น้อยกว่า 10-12 ชั่วโมง ตั้งแต่ 18 หรือ 19 นาฬิกา จนถึง 5 หรือ 6 นาฬิกา ของวันรุ่งขึ้น ในชั่วโมงทำงานนี้ทุกคนจะต้องพร้อมอยู่ใน “ตู้โชว์” และต้องรับแขกทุกราย การปฏิเสธแขกเป็นเรื่องผิดกฎ เว้นเสียแต่จะได้รับการยินยอมจากผู้คุม (แมงค้ำ) ในหลายสถานที่หญิงบริการรายงานว่าการถูกบังคับให้รับแขก แม้แขกจะไม่ยอมให้ดูยางอนามัย และในหลายสำนัก การมีรอบเดือนหรือการเจ็บไข้อย่างเล็กน้อย ๆ ไม่ใช่สาเหตุที่จะอ้างเพื่องการทำงาน (รับแขก) ได้⁸

ส่วนการออกไปไหนมาไหนข้างนอกนั้น สถานบริการโดยทั่วไปห้าม แต่ก็ยังมีบางกรณีที่ได้รับการยกเว้นบ้าง เช่น ในรายที่ไปใกล้ ๆ หรือมี “ผู้ดูแล” ไปด้วย ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ชีวิตในสถานบริการทางเพศของหญิงบริการจึงไม่ต่างอะไรกับการถูกกักขัง จำกัดบริเวณ แม้เจ้าของสถานบริการจะบอกว่าไม่มีการกักขังก็ตาม

การฝ่าฝืนกฎใด ๆ ก็ตามจะต้องถูกลงโทษ วิธีลงโทษที่ทำบ่อย ๆ ก็คือ ตัดเงินรายได้ (ปรับ) มากน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะความผิดและ “อารมณ์” ของเจ้าของสถานบริการ อาจเป็นจำนวนร้อยหรือเป็นจำนวนพันก็ได้ คำพูดของหญิงบริการ ซึ่งคัดมาจากการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มต่อไปนี้สนับสนุนสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น

ถาม : มาเองกลับเอง เรียกว่าเขาปล่อยเราให้เป็นอิสระหรืออะ ไม่คุมมาก

คนที่ 1 : บางทีมีพนักงานคอยคุมอยู่ค่ะ

ถาม : อ้อ...มีพนักงานคอยคุม แล้วถ้าเราจะไปไหนมาไหนนี้ เราต้องขออนุญาตเขาไหมอะ อยากจะไปเที่ยวซื้อของ ไปช้อปปิ้งอย่างเงี้ย ต้องขออนุญาตเขาไหมอะ

คนที่ 1 : ต้องขออนุญาต

ถาม : ถ้าไม่ขอได้ไหม

คนที่ 1 : ถ้าไม่ขอก็โดนตัด

ถาม : คัดอะไร คัดเงิน หรือคัด...

คนที่ 3 : คัดเงิน

ถาม : แล้วเราจะคัดเรายังไง คัดแค่ไหน

คนที่ 1 : 2,000 บาท ไปเที่ยว ไปไหนไม่บอก เขาคัด

(FGD 5 : 228-247)

ถาม : พูดถึงอิสระในที่ (เรามั) อิสระที่จะไปดูหนัง ฟังเพลง (ได้ไหม)

คนที่ 5 : ไม่ได้ อย่างเจ็ย

ถาม : ทำไมไม่ได้

คนที่ 3 : ถึงเราไม่ติดหนี้ (เขา) เขาก็ไม่ให้ไป

ถาม : ทำไม ไปไม่ได้

คนที่ 5 : กฎเขาเป็นอย่างนั้น

คนที่ 4 : ติดหรือไม่ติดหนี้ ก็เหมือนกันหมด สมมติว่าปล่อยให้ไปคนเดียวได้ เขาก็ว่าที่คนนั้นไปได้คนนี้ทำไมไม่ได้

ถาม : อย่างเช่นไปศูนย์การค้าได้ไหม ?

คนที่ 4 : ศูนย์การค้า ไปซื้อของอะไรไปได้

คนที่ 1 : ประมาณไม่เกิน 2 ชั่วโมง

ถาม : สมมติว่าผมเป็นแขก แล้วผมก็ชอบพอกับพวกเราบางคนผมหมายถึงชอบพอกันนะ ไม่ใช่อย่างอื่น กลางวันผมอยากนัดออกไปทานข้าวกัน ไปซื้อของกันแล้วเย็นมาส่งอย่างจี๊ดได้ไหมครับ

คนที่ 3 : ถ้าเห็นก็โดน โดนคัด (เงิน)

คนที่ 2 : ถ้าเขาไม่รู้ บอกเขาว่าเราออกไปซื้อของ อย่างจี้ก็ได้

คนที่ 5 : เขาไม่ให้ไปกับผู้ชาย ไม่ให้ไปหาผู้ชาย

(FGD 2 : 2331-2370)

ส่วนที่สำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างหญิงขายบริการกับเจ้าของสถานบริการอยู่ที่เรื่องเงิน ถ้าจะสรุปความสัมพันธ์นี้สั้น ๆ ก็คงจะกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์นี้เป็นความสัมพันธ์แบบ “พึ่งพิง” กล่าวคือ หญิงบริการจะต้องพึ่งพิง หรือถูกทำให้ต้องพึ่งพิงเจ้าของสถานบริการในทุกกรณี แต่ภาพลักษณ์ที่แท้จริงของความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงนี้ ก็คือการขูดรีดและค้ำกำไรมนุษย์ ซึ่งกฎหมายยื่นมือเข้าไปไม่ถึง

หญิงบริการในกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (53 %) บอกว่าพวกเธอจะหนีไปหาเจ้าของสถานบริการ หากมีปัญหาเรื่องเงิน (ตารางที่ 9) นั้นหมายความว่า หากพวกเธอขาดเงินหรือต้องการเงิน ก็จะขอ “เบิกล่วงหน้า” จากเจ้าของสถานบริการแล้วก็ใช้คืนในภายหลัง เป็น 2 เท่าของจำนวนที่เบิกมา อย่างไรก็ตาม ตัวเลขนี้อาจจะไม่ได้สะท้อนภาพทั้งหมดในเรื่องนี้ได้ ข้อมูลเชิงคุณภาพของเราชี้ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วหญิงบริการถูกทำให้ต้องพึ่งพา (ง้อ) เจ้าของสถานบริการในเรื่องเงินในทุกกรณี ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

ประการแรก ทันทีกี่หญิงสาวยินยอมที่จะเข้าสู่อาชีพขายบริการ หรือทันทีที่พ่อแม่ของเธอยินยอม เธอจะได้รับเงินล่วงหน้าจำนวนหนึ่ง (โดยมากเอเยนต์ที่ออกหาหญิงให้สถานบริการเป็นคนให้) วิธีปฏิบัติคือเมื่อจะให้เงินก็ทำหลักฐานว่า ฝ่ายผู้รับ “กู้” เงินจากฝ่ายผู้ให้ โดยยินยอมให้ลูกสาวไปทำงานกับผู้ให้ เมื่อได้รายได้แล้วจะใช้คืน ในบางกรณีมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือมิฉะนั้นก็ถ่ายรูปขณะให้เงินไว้เป็นหลักฐาน เงินนี้แหละเป็นพันธะที่ผูกพันหญิงสาวอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง ตราบเท่าที่เธอยังใช้คืนเงินไม่หมด จำนวนเงินที่ให้ล่วงหน้านี้ แตกต่างกันไปตามแต่ละราย ตั้งแต่จำนวนหลายพันจนถึงหลายหมื่น แต่ที่สำคัญคือฝ่ายผู้รับจะต้องใช้คืนเป็น 2 เท่าของเงินที่รับไป (เอา 1 คืน 2) ภาระในการใช้คืนเป็นหน้าที่ของหญิงสาวที่เข้าไปขายบริการอย่างไม่มีทางเลือกเลย⁹

ประการที่สอง เมื่อหญิงสาวเข้าไปทำงานในสถานบริการและใช้หนี้ที่รับมาครั้งแรกหมดแล้ว หากจะอยู่ทำงานต่อไป เธอก็จะขอรับเงินล่วงหน้าอีก หรือมิฉะนั้นเจ้าของสถานบริการก็จะเสนอเงินจำนวนใหม่ให้เธอเสียเอง หากเขาต้องการให้เธออยู่ต่อ (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเธอเป็นตัวที่ดึงดูดลูกค้าและเป็นตัวทำเงินได้ดี) โดยนัยนี้ กระบวนการเป็นหนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีก และกระบวนการใช้หนี้ก็ดำเนินไปไม่รู้จบ ตราบเท่าที่หญิงสาวยังอยู่ในสถาน

บริการทางเพศ มองจากทัศนะของเจ้าของสถานบริการ การปฏิบัติเช่นนี้ ทำให้เขามีสิ่งที่ผูกมัด “เด็ก” ให้อยู่ได้อ่านาจ ทำให้เขาได้เปรียบที่จะเก็บเกี่ยวผลกำไรจากการขายประเวณีของหญิงบริการได้อย่างมีเหตุมีผลมากขึ้น และด้วยข้อได้เปรียบนี้เขาสามารถจะ “กดขี่” หญิงขายบริการอย่างไรก็ได้ แต่ถ้ามองจากทัศนะของหญิงผู้ขายบริการเอง การปฏิบัติเช่นนี้ก็มีส่วนคืออยู่บ้างเหมือนกัน อย่างน้อยหญิงในกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์หลายคน ก็มองการเป็นหนี้เจ้าของสถานบริการอย่างต่อเนื่องเช่นนี้ว่า เป็นกลยุทธ์ที่จะลดความเสี่ยงลงอย่างหนึ่ง เนื่องจากชีวิตในสถานบริการนั้นไม่แน่นอนและเสี่ยงมาก หากไม่เอาเงินล่วงหน้า (กู) และถ้าวันหนึ่งมีอะไรเกิดขึ้นกับสถานบริการ เช่น ถูกจับหรือปิดกิจการลงแล้ว เงินที่หาได้ซึ่งอยู่ในมือของเจ้าของสถานบริการนั้น อาจสูญไปเลย (ในสถานบริการเกือบทั้งหมดเจ้าของสถานบริการจะเป็นผู้เก็บเงินนาน ๆ ครั้ง จึงจะคิดบัญชีแบ่งให้หญิงขายบริการทีหนึ่ง แต่ก่อนแบ่งก็ต้องหักหนี้ที่ค้างอยู่ก่อน โดยหักเป็น 2 เท่า ของที่ให้ยืมไป) ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุด สำหรับหญิงขายบริการก็คือ เมื่อมีโอกาสได้ก็ต้องเอาไว้มาก่อน ดึงข้อความจากการสนทนากลุ่มต่อไปนี้

ถาม : ถ้าใช้หนี้ 20,000 (ที่เบิกมาล่วงหน้า) หหมดภายใน 2 เดือน ถ้ามันหมดแล้ว (ทำไงต่อ)....

คนที่ 2 : ก็เอาต่อ

คนที่ 1 : เอาต่อก็ได้

ถาม : เอาต่ออีก เราไม่เอาต่อได้ไหม

คนที่ 2 : ได้

คนที่ 1 : แต่ถ้าเราไม่เอาต่อ เกิดอีกหน่อยเขาคิดบัญชีมา มันเยอะก็กลัวจะไม่ได้ (กลัวเขาโกง)

ถาม : กลัวไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราก็เอาต่อ (เบิกล่วงหน้าอีก) ดีกว่า

คนที่ 1 : เราต้องคิดหนีไว้ก่อนแหละดี

ถาม : จั๊นเหรือ

คนที่ 1 : ถ้าไม่คิดหนีมันเหลิง ไม่ขยันทำงาน

(FGD 2 : 2219-2233)

รายได้จากน้ำพักน้ำแรงของหญิงบริการ จะถูกเจ้าของสถานบริการเก็บไว้ทั้งหมด หญิงบริการจะรู้ว่าแต่ละวันตนทำเงินได้เท่าใด จากจำนวนเหรียญ (ซึ่งทำด้วยพลาสติก) ที่ตนได้รับในแต่ละคืนเท่านั้น (เมื่อแขกขึ้นห้อง 1 คน จะได้รับ 1 เหรียญ)¹⁰ เนื่องจากเจ้าของสถานบริการมิได้จ่ายเงินทุกวัน แต่นาน ๆ จึงจะจ่ายครั้งหนึ่ง (เช่น 1 เดือน หรือ 2-3 เดือน) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่หญิงบริการผู้รอบคอบจะต้องจดจำจำนวนเหรียญที่ตนทำได้ทั้งหมดไว้ให้ดี ไม่ใช่ปล่อยให้มันเป็นหน้าที่ของเจ้าของสถานบริการแต่ฝ่ายเดียว¹¹ ก่อนจะจ่ายเงิน เจ้าของสถานบริการจะหักค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก่อน ที่เห็นชัด ๆ คือค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ และ “ค่าคุ้มครองดูแล” ซึ่งรวมถึงค่าตอบแทนแก้มงดา และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่รู้เห็นเป็นใจบางคนด้วย สัดส่วนของรายได้ที่หญิงบริการได้รับอย่างดีที่สุดจะไม่เกิน 50 % ของค่าตัวแต่ที่ได้ไม่เกินร้อยละ 20 ก็มี เงินส่วนที่ได้นี้จะถูกนำไปหักหนี้ (คือเงินที่หญิงบริการเบิกไปล่วงหน้า) เหลือจากนั้น จึงจะเป็นเงินที่จะได้รับจริง ๆ ซึ่งสำหรับหญิงบริการส่วนใหญ่จะเป็นจำนวนที่เล็กน้อย บางรายหักหนี้แล้วก็หมดพอดี แต่เกือบทุกรายจะขอเบิก (หรือถูกเสนอให้เบิก) ล่วงหน้าอีก ใครจะเบิกล่วงหน้าได้เท่าใด ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าของสถานบริการ โดยนัยนี้กระบวนการทำให้พึงพิง ก็ดำเนินต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ตราบเท่าที่หญิงบริการยังทำงานอยู่ในสถานบริการนั้นต่อไป

อีกด้านหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างหญิงขายบริการกับเจ้าของสถานบริการ จะเห็นได้ในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของฝ่ายแรก เนื่องจากอาชีพขายบริการทางเพศเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคภัยที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์มาก ในระยะหลัง ๆ นี้มีความพยายามจากหลายฝ่าย ที่จะควบคุมการแพร่กระจายของกามโรคและเชื้อ HIV ที่ทำให้เกิดโรคเอดส์ ทำให้มีการกดดันมากขึ้นในการให้เจ้าของสถานบริการ จัดให้หญิงบริการได้รับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอทุกสัปดาห์ อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง สถานบริการส่วนมากก็ยังไม่ได้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเท่าที่ควร การไปตรวจสุขภาพนั้นในทางปฏิบัติจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเจ้าของสถานบริการอนุญาตก่อน และต้องมี “ผู้คอยดูแล” ทั้งเวลาไปและกลับ ที่หญิงบริการจะถูกปล่อยให้ไปกันเองนั้นน้อยมาก ในด้านค่าใช้จ่ายนั้น เมื่อถามเจ้าของสถานบริการก็จะบอกว่าทางสถานบริการรับผิดชอบทั้งหมด แต่ถ้าถามหญิงบริการก็จะได้ว่าความว่าทั้งหมดเป็นเงินของพวกเธอ แม้เขาจะออกให้ก่อน แต่ลงท้ายก็มาหักจากรายได้ของพวกเธออยู่นั่นเอง

ภายใต้สถานการณ์ข้างต้น จึงไม่แปลกเลยที่จะได้พบว่า มีหญิงบริการในกลุ่มตัวอย่าง ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งที่ไม่ได้ไปตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ พวกเธอมักจะคอยจนเกิดปัญหา อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น หรือปล่อยให้ปัญหารุนแรงจนทนไม่ได้ แล้วจึงไปตรวจ ดังจะเห็นได้จาก ข้อมูลในตารางที่ 12 หญิงบริการประมาณครึ่งหนึ่ง (49 %) เท่านั้น ที่รายงานว่าได้ไปหาหมอ อย่างสม่ำเสมอ (ทุกสัปดาห์) ที่เหลือ 28 % พบหมอน้อยกว่าสัปดาห์ละครั้ง 15 % น้อยกว่า เดือนละครั้ง นอกนั้นจะไปหาหมอก็เฉพาะเมื่อรู้สึกว่ามีปัญหา หรือมิฉะนั้นก็ไม่เคย พบหมอ เลย ด้วยเหตุนี้อัตราการคิดเชื้อกามโรคจึงสูงมาก ดังข้อมูลในตารางที่ 13 เฉพาะผู้ติดเชื้อ กามโรคที่สำคัญ ๆ ในรอบ 3 ปีก่อนการสำรวจมีอัตราส่วนร้อยละ : 57.4 % เคยเป็นหนองใน 40.9 % เคยเป็นแผลริมอ่อน 12.5 % เคยเป็นหนองในเทียม และ 11.7 % เคยเป็นฝีมะม่วง

หากจะสรุปความสัมพันธ์ระหว่างหญิงบริการกับเจ้าของสถานบริการทางเพศ ก็คง จะกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์อันนี้เป็นความสัมพันธ์ที่ฝ่ายหนึ่งต้องพึ่งพิงหรือขึ้นอยู่กับอีกฝ่าย หนึ่ง และในสภาพเช่นนั้นฝ่ายที่ต้องพึ่งพิงก็ถูกกดขี่ขูดรีดในทุกวิถีทาง

ตารางที่ 12
ความถี่ในการไปหาหมอเพื่อตรวจสุขภาพ

การไปหาหมอ	ร้อยละ	จำนวน
อาทิตย์ละครั้ง หรือมากกว่า	48.9	332
น้อยกว่าอาทิตย์ละครั้ง	28.0	190
น้อยกว่าเดือนละครั้ง	14.6	99
เฉพาะเมื่อรับแขกไม่ไถ่สูงยางหรือเมื่อรู้สึกผิดปกติ	3.7	25
ตั้งแต่มาทำนี้ ยังไม่เคยไปหาหมอ	1.2	8
ยังไม่เคยไปหาหมอเลย ตั้งแต่เริ่มทำงานมา	3.5	24
รวม	100.0	678

ตารางที่ 13
ประสบการณ์ติดเชื้ออากมโรคในช่วงเวลา 3 ปี ก่อนการสำรวจ

อาการ / อากมโรค	% ผู้เคยเป็น	ค่าเฉลี่ยจำนวน ครั้งที่ เป็น	จำนวน หญิงบริการ
คัน, เจ็บ, แสบอวัยวะเพศ	68.7	6.5	466
ซิฟิลิส	8.7	1.2	59
หนองใน	57.4	4.6	389
ฝีมะม่วง	11.7	1.5	79
แผลริมอ่อน	40.9	4.7	277
หนองในเทียม	12.5	2.6	85
เริม	8.8	2.1	60
ตกขาว	27.7	4.0	188

8. ความสัมพันธ์กับลูกค้า

ลูกค้า หรือ “แขก” ของสถานบริการทางเพศราคาต่ำนั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ตามลักษณะความสัมพันธ์ที่มีกับหญิงบริการ ประเภทแรกคือ “แขกขาจร” ในที่นี้หมายถึง ชายที่ไปเที่ยวและได้มีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ (คนเดียว) ติดต่อกันไม่เกิน 2 ครั้ง หญิงในกลุ่มตัวอย่างทุกคนมีแขกประเภทนี้

อีกประเภทหนึ่ง คือ “แขกประจำ” ในที่นี้คือผู้ชายที่ติดต่อกทางเพศสัมพันธ์กับหญิงคนเดียวกัน ตั้งแต่สามครั้งขึ้นไป ซึ่งความสัมพันธ์อาจกินเวลาเป็นอาทิตย์ หรือเป็นเดือน ๆ แล้วแต่กรณี 93 % ของหญิงบริการในกลุ่มตัวอย่างมี หรือเคยมีแขกประเภทนี้

โดยเฉลี่ยหญิงบริการคนหนึ่ง ๆ จะได้แขกประมาณวันละ 4-5 ราย (ตารางที่ 14) ข้อมูลนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบจากการวิจัยอื่น ตัวอย่างเช่น ในการศึกษาของ ภัสสร ลิมานนท์ (2536 : 137) ซึ่งพบว่า หญิงบริการในจังหวัดภาคเหนือ ได้แขกเฉลี่ยประมาณวันละ 4 ราย การศึกษาของ Boonchalaksi and Guest (1993) ก็พบว่าจำนวนแขกเฉลี่ยของหญิงบริการมี 4.2 ราย แต่ละจำนวนแขกย่อมแตกต่างกันไปตามเวลาและสถานที่ แต่โดยทั่วไปจำนวนแขกจะมากช่วงที่เงินเดือนออก หรือช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ของปี

ตารางที่ 14

ร้อยละของหญิงบริการ จำแนกตามจำนวนแขกที่ได้ในคืนก่อนการสำรวจ

จำนวนแขก (คน)	ร้อยละ	จำนวน
1-2	28.0	190
3-4	28.2	191
5-9	36.4	247
10 หรือมากกว่า	7.4	50
รวม	100.0	678
จำนวนแขกโดยเฉลี่ย = 4.6 คน		
จำนวนแขกสูงสุดคืนที่แล้ว = 23 คน		

ในแง่พฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโรคจากการร่วมเพศ ลูกค้าหรือแขก ของหญิงบริการทางเพศ แตกต่างกันไปจนจำแนกได้เป็น 3 ประเภท (ข้อมูลจากคำถามเกี่ยวกับจำนวนลูกค้าในคืนก่อนจะทำการสัมภาษณ์) คือ (1) ประเภทที่ใช้ถุงยางอนามัยเองโดยไม่ต้องให้ฝ่ายหญิงขอร้องหรือเตือน (2) ประเภทที่ต้องขอร้องจึงยอมใส่ และ (3) ประเภทที่ไม่ยอมใส่เลย ไม่ว่าจะชักชวนหรือขอร้องอย่างไรก็ตาม ข้อความจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้ แสดงให้เห็นถึงลูกค้าแต่ละประเภท :

- ถาม : พูดถึงถุงยางมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง
 ตอบ : เคี้ยวเนื้อเหร
 ถาม : ครับ
 ตอบ : โอ้ เคี้ยวเนื้อก็ดี ก็ต้องใส่ทุกครั้ง มันฝึใจแล้วละ มันต้องใส่
 (IDU 4 : 387-392 , ชายวัยผู้ใหญ่)

- ถาม : ...จริง ๆ แล้ว พวกผู้ชายที่ไปเที่ยวนี้ ได้คำนึงถึงความปลอดภัยเท่าไร โดยทั่ว ๆ ไปนะ เท่าที่รู้มา
 ตอบ : ทั่วไป ก็อย่างผมนี่นะ 100 % เต็ม คำนึงถึงความปลอดภัยก่อน
 ถาม : หมายถึง คิดอย่างหนึ่ง แต่ปฏิบัติอย่างหนึ่งหรือเปล่า
 ตอบ : ปฏิบัติดีซะ ก็ผมเคยบอกแล้ว
 ถาม : มาตรฐานที่ทำคืออะไร (ที่จะทำให้ตัวเองปลอดภัย)
 ตอบ : คือใส่ถุงยางแน่นอน
 (IDU 9 : 746-758 , ชายวัยผู้ใหญ่)

- CSW1 : เราก็ต้องพูดกับเขาดี ๆ แยกทุกวันนี้เข้าใจง่าย ก็บอกว่า “ถ้าไม่ใส่ถุงยางก็เสียใจ ไม่ให้ขึ้นห้องด้วย” ทุกวันนี้ลูกค้าพูดง่ายนะ
 (FGD 1 : 917-922, หญิงขายบริการ)

ตอบ : ก็อธิบายให้เขาฟังว่า สมมติว่าเขาเป็นเรา และเราเป็นแขก เขาจะกลัวไหม เขาก็บอกว่า “กลัว” แล้วเขายอมใส่ (ถุงยาง) พุคกับเขาดี ๆ เขาก็ยอม แยกคนนี้มาหน่อย ๆ ด้วย
(IDI 1 : 208-216, หญิงขายบริการ)

ถาม : ใช่ (ถุงยาง) ทุกครั้งหรือ

ตอบ : ครับ ใช่ทุกครั้ง ไม่ใช่เขาก็ต้องให้ช้อยอยู่แล้ว เพราะแต่ก่อนมันมีโรคเยอะฝรั่งมาเยอะพวกโรคซิฟิลิส ถ้าไม่ใช่เขาก็ต้องให้ใส่...ทุกวันนี้เขายาย (ถุงยาง) ไปด้วย ช่องที่ขาประจำผมอยู่มีถุงทุกคนเมื่อเข้าไปแล้ว
(IDU 7 : 449-461 , ชายวัยผู้ใหญ่)

คนที่ 5 : อีกร้อยย่ง ผู้หญิงนี้ถ้าเราไม่ใส่ปลอก เขาก็ไม่ให้เราเที่ยว

ถาม : ทุกวันนี้นะ

คนที่ 5 : ทุกวันนี้

ถาม : ขอโทษนะ ผมอยากถามว่า ทุกวันนี้มีใครไปเที่ยวแล้วไม่ใส่ปลอกเลย 100 % ไม่ใช่

คนที่ 6 : ใจเราไม่อยากใส่หรอก แต่ถ้าไม่ใส่ผู้หญิงก็ไม่ให้เที่ยว

(FGDO 3 : 1151-1161, กลุ่มชายวัยรุ่น)

คนที่ 1 : แยกบางคนก็ใส่ (ถุง) เหมือนกัน แต่แอบถอดออก

คนที่ 2 : บางคนตบตาเรา

คนที่ 3 : บางคนเก่งจริง ๆ เขาฉีกปลายถุงยางให้ขาดเป็นรู

คนที่ 1 : บางทีนะ กำลังทำอยู่ดี ๆ พอเราเผลอก็แอบดึงออก ถ้าเรารู้ทันเราก็ผลักมันออกก่อน

คนที่ 5 : แยกบางคนบ่นว่าแรง ๆ ว่า “ถ้าให้กูใส่ถุง กูกลับไปนอนชักกว่าที่บ้านดีกว่า”

คนที่ 6 : (ถ้าบอกให้ใส่ถุงนะ) เขาเดินหนีเลย แล้วก็คำ “...แม่, มันคิดว่ากูเป็นเอดส์ ทำไมกลัวแล้วมาบังคับให้กูใส่ปลอก อย่างงี้กูกลับไปชักกว่าที่บ้านมันส์กว่า” แล้วก็เดินกลับไป ...ฮา...ฮา

(FGDP 1 : 744-760, กลุ่มหญิงขายบริการ)

ตอบ : ผู้หญิงเคยใส่ปลอกให้ผม แต่ผมฉีกมัน ทำรูที่ปลายมัน

ถาม : ทำทำไม

ตอบ : ก็ไม่ชอบปลอกนี่

(IDT 10 : , ชายขับรถบรรทุก)

จากจำนวนลูกค้าทั้งหมดในคืนก่อนที่จะสัมภาษณ์สำหรับการศึกษารั้วนี้ เราได้พบว่าร้อยละ 43.1 เป็นลูกค้าประเภทที่ 1 (ใช้ถุงยางอนามัย โดยไม่ต้องให้ขอร้อง) ร้อยละ 50.8 เป็นประเภทที่ 2 (ใช้ก็ต่อเมื่อถูกขอร้อง) สองประเภทนี้รวมกันจัดว่าเป็นลูกค้าที่ใช้ถุงยางคิดเป็นร้อยละ 94 จำนวนที่เหลืออีกร้อยละ 6 เป็นพวกที่ไม่ยอมใช้เลย (ตารางที่ 15) แต่เมื่อจำแนกลูกค้าเหล่านี้ ตามจังหวัดที่ทำการสัมภาษณ์ ปรากฏว่ามีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญ ดังแสดงในตารางที่ 16 กล่าวคือ หญิงบริการในกรุงเทพฯ มีลูกค้าประเภทที่ใช้ถุงยางโดยไม่ต้องขอร้องมากกว่าหญิงบริการ ที่สัมภาษณ์ในจังหวัดสระบุรี และอุดรธานี ขณะเดียวกัน หญิงบริการซึ่งสัมภาษณ์ ณ จังหวัดสระบุรี และอุดรธานี ก็มีลูกค้าประเภทที่ต้องขอร้องให้ใส่ถุงยางอนามัยมากกว่าหญิงบริการที่ทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนลูกค้าประเภท “ไม่ยอมใช้เลย” นั้น ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากไม่มีข้อมูลที่จะอธิบายเรื่องนี้ เราจึงเพียงแต่ตั้งข้อสังเกตว่า ความแตกต่างนี้อาจจะเนื่องมาจากระดับการรณรงค์ที่แตกต่างกันระหว่างกรุงเทพฯ กับต่างจังหวัดก็เป็นได้

ตารางที่ 15

ชนิดของลูกค้าที่หญิงบริการได้ในคืนที่ผ่านมา จำแนกตามการใช้/ไม่ใช้ถุงยางอนามัย

ชนิดของลูกค้า	ร้อยละ	จำนวน
ประเภทใช้ถุงยางโดยไม่ต้องขอร้อง	43.1	1354
ประเภทใช้ถุงยางโดยต้องขอร้อง	50.8	1597
ประเภทไม่ยอมใช้ถุงยางเลย	6.1	192
รวม	100.0	3143

ตารางที่ 16

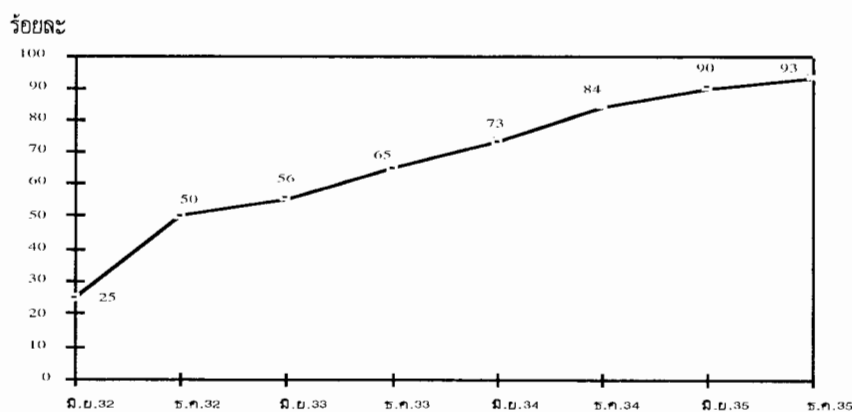
ชนิดของลูกค้าในคืนที่ผ่านมา จำแนกตามสถานที่ที่ทำการสัมภาษณ์

ชนิดของลูกค้า	กรุงเทพ	สระบุรี	อุดรธานี
ประเภทใช้ถุงยางโดยไม่ต้องขอร้อง	54.7	30.0	36.0
ประเภทใช้ถุงยางโดยต้องขอร้อง	40.3	66.6	55.3
ประเภทไม่ยอมใช้ถุงยางเลย	5.0	3.3	8.7
รวม	100.0	100.0	100.0

ขอให้สังเกตว่า สัดส่วนของลูกค้าที่ใช้ถุงยางอนามัย (94 %) ที่แสดงข้างต้นนั้นดูน่าประทับใจ และสอดคล้องกับสถิติเรื่องเดียวกันที่รวบรวมไว้โดยกระทรวงสาธารณสุข ดังแสดงในแผนภาพที่ 1 โดยสรุปข้อมูลนี้ชี้ว่าการใช้ถุงยางอนามัยในบริการเพศพาณิชย์ได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา เชื่อกันว่าเป็นการตอบสนองต่อโครงการรณรงค์ต่อต้าน HIV/AIDS ในระดับต่าง ๆ กระนั้นก็ตาม เราควรตีความสถิตินี้ ด้วยความระมัดระวังพอสมควร ข้อเท็จจริงประการแรกที่ต้องคำนึงก็คือ สถิตินี้ได้มาจากข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนลูกค้าในคืนที่ผ่านมา (ก่อนการสัมภาษณ์) เพียงคืนเดียว จึงมีใช้ข้อมูลที่ดียิ่งที่สุดที่จะบอกให้ทราบถึงการใช้อย่างสม่ำเสมอ ประการที่สอง ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีอยู่ชี้ให้เห็นว่าในทัศนะและประสบการณ์ของหญิงบริการ มีข้อยกเว้นที่ลูกค้าอาจจะไม่ต้องใช้ถุงยางอนามัยเลยก็ได้ อยู่หลายประการ ที่เด่น ๆ ได้แก่ ลูกค้าประจำ, ลูกค้าที่ดูสะอาดและหน้าตาดี, วันที่ลูกค้าหาได้ยาก, ลูกค้าจ่ายเงินให้พิเศษเพื่อไม่ต้องใส่ถุงยาง, ถุงยางทำให้ลูกค้าเสร็จช้าและใช้เวลานาน, และใส่ถุงยางแล้วแพ้หรือทำให้เจ็บ (Pramualratana et al. 1993) ข้อยกเว้นที่มาจากประสบการณ์ตรงของหญิงบริการเหล่านี้ ทำให้เชื่อว่า แม้สถิติการใช้ถุงยางจะดูน่าประทับใจดังที่แสดงมา ก็ได้หมายความว่า โครงการรณรงค์ในเรื่องนี้จะวางใจได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเพศสัมพันธ์ในธุรกิจเพศพาณิชย์ในสถานบริการราคาต่ำ

แผนภาพที่ 1

การใช้ถุงยางอนามัยกับหญิงบริการทางเพศ 2532-2535

หมายเหตุ ข้อมูลจากจำนวนลูกค้าในคืนก่อนการสัมภาษณ์หญิงบริการทางเพศ
ที่มา : กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข

9. อภิปรายและสรุป

ข้อค้นพบสำคัญประการหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า เกือบทั้งหมดของหญิงบริการในกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่อาชีพเพศพาณิชย์ด้วยความสมัครใจ ข้อนี้ ชวนให้ตั้งคำถามว่า เหตุใดหญิงเหล่านี้จึงเต็มใจทำอาชีพที่ไม่เพียงแต่เสี่ยงต่อสุขภาพของตนเท่านั้น แต่ยังเป็นอาชีพที่สังคมไม่พึงปรารถนาและไม่ยอมรับด้วย คำตอบส่วนหนึ่ง ดูเหมือนจะพอเข้าใจได้อยู่แล้วจากข้อมูลที่น่าเสนอในที่นี้ คือ เพราะความจนของครอบครัว (ต้องการเงิน) และเพราะแรงจูงใจทางวัตถุ (เงิน) อันเกิดจากการทำงานอาชีพนี้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พวกเขาทำอาชีพนี้ก็เพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

ตรงนี้ คือประเด็นสำคัญที่น่าอภิปรายต่อไปด้วยว่า ในทัศนะของหลายท่านคำอธิบายในเชิงเศรษฐกิจสำหรับการค้าประเวณีในสังคมไทยยังไม่เป็นที่น่าพอใจมากนัก ประการหนึ่ง คำอธิบายแบบนี้มักจะถือว่าสิ่งตอบแทนทางวัตถุ เป็นจุดหมายที่สำคัญเพียงอย่างเดียวของ บรรดาหญิงที่เข้าสู่อาชีพนี้ อีกประการหนึ่ง คำอธิบายเช่นนั้นแสดงให้เห็นตรรกง่าย ๆ แต่เป็นตรรกที่ไม่ถูกต้องและเป็นไปไม่ได้ว่า ถ้าขจัดความยากจนลงเสียได้ การค้าประเวณีและปัญหาอีกมากมายที่เกี่ยวข้องก็จะได้รับการขจัดให้หมดไปด้วย ในช่องว่างแห่งคำอธิบายเช่นนี้ ก็มีข้อเสนอเชิงโต้แย้งว่า คำอธิบายเชิงเศรษฐกิจนั้น แม้จะสำคัญแต่ก็ไม่เพียงพอที่จะทำให้เข้าใจการค้าประเวณีในสังคมไทยได้อย่างลึกซึ้ง

อันที่จริง ถ้าความทุกข์ยาก เป็นเหตุผลสำคัญที่สุดที่ทำให้เด็กสาวจาก ชนบทเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ ดังที่การศึกษาวิจัยจำนวนมากได้ชี้ให้เห็น (แม้ข้อมูลของเราในที่นี้ ก็บ่งว่าเป็นเช่นนั้น) เราก็ควรจะตั้งคำถามว่า แล้วความทุกข์ยากในชนบทนั้นแลมาจากไหน ? การศึกษาที่ผ่านมาหลายเรื่องได้ชี้ให้เห็นว่า ในประเทศที่ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น ประเทศไทย ความทุกข์ยากของชนบทส่วนใหญ่มิได้มีสาเหตุมาจากนิสัยการทำงานของผู้คน แต่เกิดจากนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งมุ่งเน้นภาคอุตสาหกรรมส่งออก และอุตสาหกรรมบริการในเมือง มากเกินไปขณะเดียวกันก็ปล่อยปละละเลยภาคเกษตรกรรมในชนบท (สำหรับความคิดเห็นทำนองนี้ โปรดดู ยศ สันตสมบัติ 2535) ในช่วงเวลา 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าเศรษฐกิจในระดับชาติโดยส่วนรวมจะเติบโต อย่าง รวดเร็ว

ก็จริง แต่ช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างชนบทและเมือง ก็ขยายกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ ฌีโยต้องกล่าวถึงช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างภาค ขณะเดียวกันสิ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรมบริโภคนิยม” (consumer culture) ซึ่งให้ค่านิยมอย่างสูงในการบริโภคทางวัตถุ ก็ได้ไหลบ่าเข้าสู่ชนบทโดยผ่านเครือข่ายคมนาคม และสื่อสารมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของชนบท รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงในระบบคุณค่า อันมีมาแต่เดิมภายใต้ค่านิยมใหม่นี้ การงานใด ๆ ที่ทำให้ได้เงินมาก และมั่งคั่งขึ้นในทางวัตถุ การงานนั้นก็เป็นสิ่งที่ชอบธรรม และยอมรับได้ หรืออย่างน้อยผู้ทำก็จะไม่ถูกเคียดจัญท์ ทั้งนี้ไม่คำนึงว่างานเช่นนั้นจะชอบด้วยหลักศีลธรรมจริยธรรมหรือไม่ก็ตาม บุคคลที่ถือว่าประสบความสำเร็จภายใต้ค่านิยมนี้ คือบุคคลที่สามารถบรรลุถึงความมั่งคั่งทางวัตถุได้มาก ๆ และบริโภคละเหาะได้อย่างฟุ่มเฟือยหรูหรา ทัดเทียมหรือเกินหน้าคนอื่น ๆ

ถ้าจะทำความเข้าใจการค้ำประเวณีในสังคมไทยยิ่งขึ้นไปอีก ก็ควรได้นำเรื่องบทบาทตามประเพณีของหญิงไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจของครอบครัวเข้ามาพิจารณาด้วย ในสังคมไทยแต่เดิมนั้นหญิงถูกคาดหวังว่าจะต้องมีบทบาทอย่างสำคัญ ในเศรษฐกิจของครอบครัว ดังที่ A. Thomas Kirsch (1982:29) สรุปไว้สั้น ๆ ว่า “ดูเหมือนจะเป็นที่แน่ชัดว่าเศรษฐกิจไทยในส่วนที่เป็นภาคเอกชนนั้น แต่เดิมมาอยู่ในมือของผู้หญิง” บทบาทตามประเพณีนี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน นักวิจัยไทยท่านหนึ่ง ตั้งข้อสังเกตว่าหญิงบริการทางเพศที่ท่านได้ศึกษามามองตัวเองว่าเป็นกำลังสำคัญ (bread winner) ในเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัว (Phongpaichit 1980 : 61) ข้อมูลที่เราเสนอในรายงานนี้ ก็แสดงว่าหญิงในกลุ่มตัวอย่างมีความสำคัญมากในด้านนี้

น่าสังเกตว่า ในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจของครอบครัว คือ (การหา การทำให้มีซึ่งอาหารและทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพในครอบครัว) นั้น หญิงในสังคมไทยจะถูกคาดหวัง และมีแรงกดดันให้แสดงบทบาทมากกว่าชาย หญิงที่ล้มเหลวในเรื่องนี้ มักจะประสบกับความกดดันทางสังคมอย่างมาก ทั้งจากภายในครอบครัว และภายนอกครอบครัว จะกล่าวว่ามากกว่าความกดดันที่จะเกิดขึ้นกับผู้ชายก็คงไม่ผิด ตามคุณค่าดั้งเดิมของไทย หญิงที่ถือว่า “เสียคน” น่าจะได้แก่ หญิงที่ล้มเหลวใน 2 เรื่อง คือ หนึ่งเรื่องพฤติกรรมทางเพศ และสองเรื่องความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจของครอบครัว แต่ในยุคที่วัฒนธรรมบริโภคนิยมได้แทรกซึมเข้าไปลึกมาก

แล้ว อย่างในปัจจุบันนี้ เรื่องพฤติกรรมทางเพศย่อมมีความสำคัญน้อยกว่าเรื่องทางเศรษฐกิจ ดังนั้น หญิงที่ “ล้มเหลว” ในด้านพฤติกรรมทางเพศ (เช่น มีความประพฤติดีไปจากบรรทัดฐานที่มีอยู่) แต่ประสบความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ จึงไม่ถูกรังเกียจมากมายนักในสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าการค้าประเวณีช่วยให้ผู้หญิงปฏิบัติหน้าที่บรรลุเป้าหมายตามที่บทบาทคาดหวังเอาไว้ (นั่นคือทำหน้าที่รับผิดชอบต่อเรื่องเศรษฐกิจในครอบครัว) ได้ มันก็ไม่ใช่ว่าความเสียหายที่รุนแรงนัก ในหลายกรณีสังคมยอมรับได้เฉกเช่นกับการทำงานอาชีพอื่นนั่นเอง

ปัจจุบันนี้ หญิงสาวผู้ด้อยโอกาสในชนบทกำลังเผชิญกับปัญหาจาก 3 ด้าน ด้านหนึ่งคือข้อเท็จจริงแห่งความทุกข์ยากในชนบท ซึ่งทำให้การดำรงชีวิตลำบากยากเย็นไปทุกเรื่อง ด้านที่สองคือ กระแสที่รุนแรงของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ที่ถาโถมเข้ามาสู่สังคมรอบข้างและตัวเธอ ทำให้ต้องดิ้นรนไขว่คว้าเพื่อจะได้สามารถมีกินมีใช้ตามแบบของค่านิยมในวัฒนธรรมใหม่นี้ และด้านสุดท้ายหญิงสาวผู้ด้อยโอกาสจากชนบท ต้องเผชิญกับความกดดัน จากเสียงเรียกร้องของบทบาททางเพศอันมีมาแต่ดั้งเดิม ให้เธอต้องรับผิดชอบอย่างแท้จริง ต่อเศรษฐกิจของครอบครัว ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ หญิงสาวชาวชนบทจำนวนมาก พร้อมทั้งจะเลือกทางเลือกอะไรก็ได้ ที่เปิดโอกาสให้เธอสามารถประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่ตามที่บทบาทของเธอคาดหวัง ขณะเดียวกันก็ทำให้เธอสามารถสนองค่านิยมแบบใหม่ คือ มีกินมีใช้ ตามแบบของวัฒนธรรมบริโภคนิยมได้ แม้ว่าทางเลือกนั้นจะต้องแลกด้วยการยอมให้ขายที่เธอไม่รู้จัก (ในหลายกรณี เป็นชายที่เธอขยี้แหยงด้วยซ้ำ) สำเร็จความใคร่กับส่วนที่เธอพึงหวงแหนที่สุดในร่างกายก็ตาม

ที่อภิปรายมาข้างต้นนั้น ความจริง ก็เป็นการทำความเข้าใจเพียงส่วนเดียวของการค้าประเวณีเท่านั้น คือส่วนที่จะขอเรียกในที่นี้ว่า “ส่วนอุปทาน” (supply side) อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งจะขอเรียกว่า “ส่วนอุปสงค์” (demand side) นั้น เกี่ยวข้องไม่เฉพาะแต่กับผู้ขายที่เป็นลูกค้าเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวไปถึงบรรดาผู้ที่เก็บเกี่ยวผลกำไรจากธุรกิจนี้ด้วย คนเหล่านี้มีตั้งแต่เจ้าของสำนัก แมงดา เอเยนต์หาผู้หญิง ไปจนถึงเจ้าหน้าที่บ้านเมืองบางคนที่ยอมรับผลประโยชน์ และให้ความร่วมมือด้วย เราไม่สามารถจะอภิปรายลึกลงไปในส่วนอุปทานเนื่องจากเกินขอบเขตของบทความนี้ แต่ก็ใคร่จะตั้งข้อสังเกตว่า ชายไทยนั้นดูเหมือนจะเป็น

ที่รู้กันพอสมควร ในการให้บริการเพศพาณิชย์ (ดู review โดยสังเขปเกี่ยวกับเรื่องนี้ใน Wineger 1991: S 77) และพฤติกรรมการให้บริการเพศพาณิชย์ดังกล่าว (ไม่ว่าจะใช้ทั้ง ๆ ที่มีคูสมรสแล้วหรือยังไม่มีก็ตาม) ก็มักอ้างว่ามีเหตุผลอันชอบธรรมที่จะทำได้ โดยถือว่าในเรื่องนี้ ชายกับหญิงไม่เหมือนกัน (double standard) ยิ่งไปกว่านั้น ความชอบธรรมอันนี้ ยังมีผู้ยืนยันว่ามีรากเงาฝังลึกอยู่ในค่านิยมทางศาสนา ที่ชาวบ้านของไทยเชื่อถือเสียอีกด้วย (ดู Reynolds 1977) เป็นอันว่า ตราบใดที่บรรทัดฐานที่แตกต่างกันในเรื่องทางเพศซึ่งให้ข้อได้เปรียบเฉพาะกับผู้ชายเท่านั้น ยังคงมีอยู่ ความต้องการหรืออุปสงค์ต่อเพศพาณิชย์ก็คงจะยังมีอยู่ ด้วยประการดังกล่าวมานี้ กระบวนการผลิตซ้ำ (process of reproduction) ซึ่งการค่าประเวณี ก็ดำเนินต่อไปได้ภายในบริบททางวัฒนธรรมและสังคมของไทย

ปัญหาการกดขี่ ขูดรีด ดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากธุรกิจเพศพาณิชย์ ในการศึกษานี้เราได้พบเพียงตัวอย่างบางส่วนของอาการกดขี่ ขูดรีดนี้เท่านั้น ดังที่รายงานในส่วนที่ว่าด้วยความสัมพันธ์กับเจ้าของสถานบริการข้างต้น คำถามที่ทุกคนอยากได้คำตอบอย่างเป็นรูปธรรม คือ ในขณะที่ยังไม่สามารถจัดการค่าประเวณี และธุรกิจเพศพาณิชย์ได้นี้ ทำอย่างไรเราจึงจะปกป้องสิทธิมนุษยชนของหญิงที่ถูกนำเข้าไปสู่ธุรกิจนี้ได้ มาตรการหนึ่งที่อาจจะช่วยได้ แต่ยังไม่เคยได้รับการเอจริงเอจ้งเลย ไม่ว่าในอดีตหรือปัจจุบัน คือการบังคับใช้กฎหมายอย่างตรงไปตรงมา และเสมอต้นเสมอปลาย มาตรการนี้อาจแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้บ้าง แต่ถ้าจะแก้ไขในระดับที่ลึกลงไปกว่านั้น ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเข้าไปจัดการกับเหตุปัจจัยอันเื้ออ้านวยต่อการค่าประเวณีและธุรกิจเพศพาณิชย์ ดังที่ได้อภิปรายมาข้างต้น แต่การที่จะแก้ไขปัญหในระดับนั้นอย่างจริงจัง รัฐและกลไกของรัฐจะต้องมีความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) และมีความกล้าหาญทางจริยธรรม เป็นที่ตั้ง

ประเด็นสุดท้าย คือเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหญิงบริการกับลูกค้า ในส่วนที่เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และ HIV แม้จะมีความจริงที่พอจะยอมรับได้ว่า ในปัจจุบันการใช้ถุงยางอนามัยในธุรกิจเพศพาณิชย์ได้เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา แต่ช่องว่างในเรื่องนี้ยังมีอยู่อีกมาก โดยเฉพาะในแง่ของการป้องกันตนเองและคู่เพศสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ข้อสรุปในที่นี้ก็คือ มาตรการที่จะทำให้ได้ผลยิ่งขึ้นในเรื่อง

นี้ ยังจำเป็น แต่มาตรการเหล่านั้นคงจะไม่ประสบความสำเร็จ หากเลยเถิดที่จะทำความเข้าใจให้ถูกต้องเกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของการค้าประเวณีและหญิงขายบริการ

เชิงอรรถ

- 1) จิตร ภูมิศักดิ์ (2518 : 263-64) อ้างบันทึกของลาลูแบร์ว่าในสมัยพระนารายณ์มีการเก็บอากรโสเภณี โดยอนุญาตให้ออกญาแบนเป็นผู้ดำเนินการตั้งโรงหญิงนครโสเภณีขึ้น พวกโสเภณีอยู่ในย่านที่เรียกว่า “สำเพ็ง” (สำเพ็ง เป็นภาษาเขมร แปลว่าหญิงโสเภณี)เมื่อย้ายกรุงมาอยู่กรุงเทพฯ ก็ยังนิยมเอามาเรียกย่านหญิงโสเภณีว่า “สำเพ็ง” อยู่อีกนาน
- 2) ข้อมูลจากรายงานของคณะกรรมการการศึกษาการค้าประเวณีในหญิงและเด็กของ The League of Nations อ้างโดย Siriporn Skrobanek (1983 : 32) ซึ่งให้เห็นว่า ในช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. 1926-1929 กว่า 80 % ของหญิงค้าประเวณี เป็นคนสัญชาติจีน และประมาณร้อยละ 80 หรือมากกว่าของสถานค้าประเวณี ดำเนินการโดยคนจีน
- 3) เพื่อให้เห็นความต่อเนื่อง และความแตกต่างในตัวเลขที่มีผู้ค้าประเวณีจำนวนหญิงค้าประเวณีในสังคมไทย ขอให้พิจารณาตัวเลขที่ได้รวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล	ปี	จำนวน (คน)	พื้นที่
Salmon 1725 ¹	สมัยอยุธยา	500-600	กรุงศรีอยุธยา
The League of Nations ²	1926	807	กรุงเทพฯ
The League of Nations ²	1930	649	กรุงเทพฯ
Fox 1957 ³	1957	20,000	ทั่วประเทศ
Pasuk Phongpaichit 1982 ³ (อ้างตัวเลขของตำรวจ)	1964	400,000	ทั่วประเทศ
กรมตำรวจ	2535	500,000	ทั่วประเทศ
มูลนิธิเด็ก	ประมาณ 2534	2,800,000	ทั่วประเทศ
Werasit Sittitrai 1991	2533-34	150,000-200,000	ทั่วประเทศ
กองกามโรค 2535	2535	75,376	ทั่วประเทศ
น.พ.วิชัย โชควิวัฒน์ 2536	2535	75,000-150,000	ทั่วประเทศ

หมายเหตุ 1) อ้างใน Thanh-Dam 1990 2) อ้างใน Skrobanek 1983 3) อ้างใน Muecke 1992

- 4) การจำแนกสถานบริการตามระดับราคา ทำได้แต่เพียงคร่าว ๆ เท่านั้นเพราะข้อเท็จจริง ปรากฏว่า แม้ในสถานบริการเดียวกัน ราคาที่แตกต่างกันไปตามหญิงบริการแต่ละคน โดยพิจารณาจากความใหม่ ความเก่า หน้าที่า และคุณสมบัติทางเพศอื่น ๆ ด้วย
- 5) เจ้าของบริการบางแห่ง และหญิงบริการหลายคนบอกว่า การติดต่อด้วยจดหมายกับทางบ้านเป็นสิ่งที่ทำได้เป็นปกติ เช่นการส่งเงินไปบ้านของหญิงบริการ เป็นต้น แต่ในบางแห่ง หญิงบริการบอกว่าการตรวจจดหมายที่ส่งออกที่ค่อนข้างเข้มงวด โดยสรุปความเข้มงวดในเรื่องนี้ คงจะแตกต่างกันไปตามสถานบริการ
- 6) ในระหว่างเก็บข้อมูล ณ สถานบริการแห่งหนึ่ง เราได้สังเกตเห็นการมาเยี่ยมเช่นนี้ เมื่อถามเจ้าของสถานบริการแห่งนั้นก็ได้รับคำตอบว่าแม่ของหญิงบริการที่มาเยี่ยมลูกสาวโดยมากจะพักค้างแรมที่บ้านของเจ้าของสถานบริการ ซึ่งก็เป็นสถานที่เดียวกันกับที่ลูกสาวทำงานอยู่นั่นเอง แต่เป็นคนละส่วน
- 7) หญิงวัยต่ำกว่า 20 คนหนึ่งเล่าว่า เธออ่านหนังสือการ์ตูนจินตนิมิต บางครั้งเธออ่านเล่มโปรดของเธอ แม้ระหว่างที่นอนให้ความสุขแก่แขกของเธออยู่ด้วยซ้ำ
- 8) คำบอกเล่าของหญิงในหลายสำนัก ตรงกันว่า เมื่อมีประจำเดือนพวกเธอถูกแนะนำให้ใช้สาลีสอดเข้าในช่องคลอดเพื่อป้องกันเลือด (ประจำเดือน) มิให้ซึมออกมาเวลารับแขก หรือมิฉะนั้นพวกเธอก็ถูกแนะนำให้รู้จักใช้ยาคุมเพื่อป้องกันมิให้รอบเดือนมาโดยการกินยาไปจนเหลือ 5 เม็ดสุดท้าย แล้วข้ามไปกินยาแผงต่อไป วิธีนี้ทำให้อรอบเดือนไม่มา ทำเช่นนี้ 2-3 เดือน กังคเพื่อให้ประจำเดือนมาเสียทีหนึ่ง แล้วก็เริ่มใหม่อีก

ศ.น.พ.สุพร เกิดสว่าง กล่าวว่าวิธีเช่นนี้ ได้ผลหยุดการมาของประจำเดือนได้จริง แต่ที่ถูกต้องเว้นยา 7 เม็ดสุดท้าย มิใช่ 5 เม็ดสุดท้ายของยาคุมกำเนิด ดังที่หญิงบริการรายงาน (การติดต่อด้วยเรียนถามเป็นส่วนตัว)
- 9) เท่าที่ประมวลได้จากการสนทนากับหญิงขายบริการ การรับเงินล่วงหน้าก่อนเข้าสู่อาชีพ ดังที่กล่าวนี้ ค่อนข้างจะแพร่หลายในภาคเหนือ

- 10) ชนิดของเหรียญแตกต่างกันไป ตามราคาของบริการ ถ้าแลกขึ้นห้องชั่วคราวก็ราคาหนึ่ง แลกค้างคืนก็อีกราคาหนึ่ง
- 11) ผู้เขียนเคยเห็นหญิงบริการหลายคนมีสมุดบัญชีของตน จดบันทึก จำนวนเหรียญที่ทำได้ในแต่ละวันไว้เป็นระบบ พวกเธอเล่าว่า วิธีนี้ช่วยป้องกันไม่ให้ตัวเองถูกโกงรายได้เมื่อถึงวันจ่ายเงิน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

จิตร ภูมิศักดิ์ (2518) *โฉมหน้าศักดินาไทย* กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์ การพิมพ์.

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2535) สถานภาพของสตรีไทย : อดีต , ปัจจุบัน และอนาคต. เอกสารเสนอต่อที่ประชุม “ในการประชุมสมัชชาสตรีแห่งชาติ ครั้งที่ 1 : ปีสตรีไทย” จัดโดย คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ ณ โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพมหานคร 1-2 มีนาคม 2535

ยศ สันตสมบัติ (2535) *แม่หญิงสิบยี่หัว: ชุมชนและการค้าประเวณีในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ภาษาอังกฤษ

Boonchalaksi, W. and P. Guest (1993) *Prostitution in Thailand*. Unpublished report prepared for the research project, The Sex Sector: Prostitution and Development in Southeast Asia. Bangkok: Institute for Population and Social Research, Mahidol University.

Hantrakul, Sukanya (1983) *Prostitution in Thailand*. Paper proposed to the Women in Asia Workshop, Monash University, Melbourne, July 22-24.

Kirsch, A.T. (1975) *Economy, polity and religion in Thailand*, in G. William Skinner and A. Thomas Kirsch (eds.) **Change and Persistence in Thai Society: Homage to Lauriston Sharps**. Ithaca: Cornell University Press, pp. 172-196.

- (1982) *Buddhism, sex role and economy*, in Penny Van Esterik, (ed.) **Women of Southeast Asia**. Occasional Paper No.9, Monograph series on Southeast Asia, Centre for Southeast Asia Studies, Northern Illinois University. Dekalb, Illinois, pp. 16-41.
- (1985) *Text and context: Buddhist sex role/the culture of gender revisited*. **American Ethnologist**, 12: 302-320.
- Knodel, John (1992) *Fertility decline and children's education in Thailand: some macro and micro effects*. Working paper No. 40. New York: The Population Council.
- Knodel, John, A. Chamratrithirong and N. Debavalya (1987) **Thailand's Reproductive Revolution**. Madison: University of Wisconsin Press.
- Limanonda, B., P. Thirasawad and N. Chongwatana (1993) *The demographic and behavioral study of female commercial sex workers in Thailand*. Bangkok: Institute of Population Studies, Chulalongkorn University. Publication No. 207/36.
- Limsuwan, A., S. Kanapa and Y. Siristanapun (1986) *Acquired immune deficiency syndrome in Thailand: a report of two cases* **Journal of the Medical Association of Thailand**, 69: 164-169.
- Muecke, Marjorie (1992) *Mother sold food, daughter sells her body: the cultural continuity of prostitution*. **Social Science and Medicine**, 35 (7): 891-901.

- Phanuphak, P., C. Lochareernkul, W. Panmoung and H. Wilde (1985) *A report of three cases of AIDS in Thailand*. **Asian Pacific Journal of Allergy and Immunology**, 3: 195-199.
- Phongpaichit, Pasuk (1980) *Rural women in Thailand: from peasant girls to Bangkok masseuses*. Geneva: International Labour Office, World Employment Programme Research (Working Papers).
- Pramualratana, A., C. Podhisita, U. Kanungsukkasem, M. Wawer and R. McNamara (1993) *The social context of condom use in low-priced brothel in Thailand: a qualitative analysis*. Paper presented at the Third National conference on AIDS, the Ambassador Hotel, Bangkok, 7-9 July, 1993.
- Reynolds, Craig J. (1977) *A nineteenth century Thai Buddhist defense of polygamy and some remarks on the social history of women in Thailand*. A paper prepared for the Seventh Conference of International Association of Historians of Asia, Bangkok, 22-26 August 1977.
- Sittitrai, W, P. Phanuphak, J. Barry and T. Brown (1992) *Thai sexual behavior and risk of HIV infection: a report of the 1990 Survey of Partner Relations and Risk of HIV Infection in Thailand*. Bangkok: Programme on AIDS, Thai Red Cross Society and Institute of Population Studies, Chulalongkorn University.
- Skrobanek, Siriporn (1983) *The transnational sex-exploitation of Thai women*. Unpublished M.A. research paper, the Institute of Social Studies, The Hague.

Thanh-Dam, Truong (1990) **Sex, Money and Morality : Prostitution and Tourism in Southeast Asia.** London: Zed Book Ltd.

Thitsa, Khin (1980) *Providence and prostitution: image and reality for women in Buddhist Thailand.* London: Change International Reports.

Weniger, B., K. Limpakarnjanarat, K. Ungchusak, S. Thanprasertsuk, K. Choopanya, S. Vanichseni, T. Uneklabh, P. Thongcharoen and C. Wasi (1991) *The epidemiology of HIV infection and AIDs in Thailand.* **AIDS** 5 (Suppl. 2) : S71-S85.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
พุทธมณฑล ศาลายา นครปฐม 73170
โทร 441-9964, 441-9666 โทรสาร 441-9333
E-mail : prvt @ mucc. mahidol. ac. th